

ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ယုံကြည်မှုလွတ်လပ်ခွင့်
နှင့်ကျားမအခွင့်အရေး၊ တောင်အာရှနှင့်
အရှေ့တောင်အာရှဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ

ဤမူဝါဒအကျဉ်းချုပ်သည် ဥရောပသမဂ္ဂမှ ငွေကြေးပံ့ပိုးသည့် အရှေ့တောင်အာရှ အရှေ့တောင်အာရှ၊ ဘာသာခြားအချင်းချင်း ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း နှင့် ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ယုံကြည်မှု လွတ်လပ်ခွင့် (SEA-AIR) စီမံကိန်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် မူဝါဒအကျဉ်းချုပ်စာစောင် ၅ စောင်မှ တစ်စောင် ဖြစ်ပါသည်။

SEA-AIR စီမံကိန်းအား ဘာသာရေးနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းယဉ်ကျေးမှု ငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်သူများ ကွန်ရက်၊ ဖင်န် ချက်ကျောင်းအကူအညီ၊ ဆာသီရာကိုစ် နာကပရာဒီပါ ဖောင်ဒေးရှင်း၊ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း အစွလမ်မစ် ကယ်ဆယ်ရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ဘာသာရေးများ ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ညီလာခံ နှင့် မူဝါဒအကျဉ်းချုပ်စာစောင်များ ပြုစုရာတွင် SEA-AIR အကျိုးသက်ဆိုင်သူများ၏ ပါဝင်ကူညီမှုများဖြင့် အထူးသဖြင့် ဘာသာခြား အချင်းချင်း ချိတ်ဆက်မိတ်ဖက်များဖြင့် ဦးဆောင်သည့်အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သော ကမ္ဘာ့ဘာသာရေး သက်ဝင်ယုံကြည်မှုများ ဖွံ့ဖြိုးရေးစကားဝိုင်း စသည်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တွဲဖက်လုပ်ကိုင် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

ဤပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုကို ဥရောပကုလသမဂ္ဂ၏ ငွေကြေးအကူအညီဖြင့် ထုတ်လုပ်ခဲ့ပါသည်။ ပါဝင်သည့် အကေဠာတင်းအရာများသည် ကမ္ဘာ့ဘာသာရေးသက်ဝင်ယုံကြည်မှုများ ဖွံ့ဖြိုးရေးစကားဝိုင်း နှင့် ဘာသာရေးနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းယဉ်ကျေးမှု ငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်သူများကွန်ရက်စသည့် အဖွဲ့အစည်းတို့၏ တာဝန် အလုံးစုံဖြစ်ပြီး ဥရောပသမဂ္ဂ၏ အမြင်များကို ကိုယ်စားပြုခြင်းမရှိပါ။

**ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် သို့မဟုတ် ယုံကြည်မှုနှင့်ကျားမအခွင့်အရေး၊ တောင်အာရှနှင့်
အရှေ့တောင်အာရှဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ¹**

ကျားမတန်းတူညီရေးသည် ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားရေး နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ရေး စသည့်နယ်ပယ်များတွင် ကဏ္ဍပေါင်းစုံဖြန့်ဖြူးပေးမှုနှင့် အစဉ်ခွဲခြားထားသည့် ကွာဟချက်များကို ချိတ်ဆက်ပေါင်းကူးပေးပြီး ထိုကိစ္စရပ်ကို ထောက်ပံ့ လှုပ်ရှားသူများသည် အခြား အထူးအရေးပါပါသည်။ အဓိပ္ပါယ်ပြည့်ဝသော ပေါင်းကူး ချိတ်ဆက်မှုများသည် သမားရိုးကျငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ နှင့် လူထုတက်ကြွ လှုပ်ရှားမှု များကြားတွင် သိသာစွာ လိုအပ်လျက်ရှိပြီး အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများ လူထုအစုအဖွဲ့နှင့် အမျိုးသမီးများရေးရာ ထောက်ပံ့ လှုပ်ရှားသူများ အပါအဝင် ဘာသာရေး ခွဲခြားသတ်မှတ်ချက်များအနေဖြင့် ပူပန်သည့် သိသာထင်ရှားသည့် ကွာဟချက်များရှိပါသည်။ အမျိုးသမီးဘာသာရေးယုံကြည်သက်ဝင်သူများ အနေဖြင့်ကျားမရေးရာ လှုပ်ရှားသူများလည်း ဖြစ်သောသူများသည် အဓိကလွှမ်းမိုးသည့် အမျိုးသမီးရေးရာလှုပ်ရှားမှုများမှ အစဉ်မပြတ်ဖယ်ကျဉ်ခံထားရပါသည်။ ကျားမရေးရာတုံ့ပြန် ဖေ့ရှင်း လုပ်ဆောင်ချက်များထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့် gender-responsive ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှု နှင့် ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှုလွတ်လပ်ခွင့် FORB တိုးမြှင့်မှုအစီအစဉ်များ မရှိခြင်းကြောင့် အမျိုးသမီးများနှင့်အခြားလိင်သတ်မှတ်ချက်လူနည်းစုအုပ်စုများအပေါ် အန္တရာယ်ရှိသည့်ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် သဘောထားပုံစံများကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး ထပ်မံ၍ ပဋိပက္ခကို အရှိန်မြှင့်စေပါသည်။ အခြေအနေများသည့် နိုင်ငံနှင့် ဒေသအလိုက် ကွာခြားသည့် အတွက် ဒေသအလိုက် ကိုက်ညီ ဆီလျော်မှုကို အထူးအလေးထားရန်မှာ မရှိမဖြစ်အရေးကြီးပါသည်။ လူမှုသဘောထားများနှင့် ဥပဒေမူဘောင်များတွင် (မိသားစု ဥပဒေတွင် သိသာထင်ရှားစွာဖြင့်) ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် ၎င်းတို့၏ ဖော်ပြချက်များအား ဖြေရှင်း သုံးသပ်ခြင်း အားလူမှုတင်းမာမှုများကို နားလည်ရန်နှင့် ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းမှုများ လုပ်ဆောင်ရာ တွင် နက်နဲစွာ စူးစမ်းသုံးသပ်မှု

¹ ဤအကျဉ်းချုပ်အတွက် အသုံးပြုထားသည့် ဥပမာများနှင့် အချက်အလက်များသည် ဒေသအတွင်း SEA-AIR စီမံကိန်းဦးတည်ဆောင်ရွက်သည့် နိုင်ငံများနှင့် ဆီလျော်အောင် ရွေးချယ်ထားပြီး ၎င်းတို့တွင် တောင်အာရှမှ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ နှင့် အရှေ့တောင်အာရှမှထိုင်းနိုင်ငံ နှင့် အင်ဒိုနီးရှား တို့ကိုရွေးချယ်ထားပါသည်။

အလွန်နည်းပါးပြီး ၎င်းတို့သည် ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်သက်ဝင်မှု လွတ်လပ်ခွင့် အတွက် သိသာထင်ရှားသည့် အဟန့်အတားများဖြစ်ကာ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသမီးငယ်များအပေါ် တိုက်ရိုက်သိသာသည့် သက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ဤကဲ့သို့မတူညီ သည့်ဒေသ ပုံစံများအကြားတွင် မည်ကဲ့သို့ပါဝင် လုပ်ဆောင်နိုင်ကေငြောင်း ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ လေ့လာချက်သည် အလွန်အရေးပါသည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ကျားမတန်းတူညီရေး နှင့် ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှု လွတ်လပ်ခွင့် FORB နှစ်မျိုးစလုံးသည် လူမှုသဟဇာတ ဝန်းကျင်တစ်ခုအတွက် များစွာသော နည်းလမ်းများဖြင့် ဆက်နွယ်လျက်ရှိပြီး ပိုမို ကျယ်ပြန့်သော အတိုင်းအတာအဖြစ် ငြိမ်းချမ်းသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်ပေါ်လာရန် ဆက်နွယ်လျက်ရှိပါသည်။ ဘာသာရေး အလေ့အထများ ဆန့်ကျင်သည့်အခါတွင် တင်းမာမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပဋိပက္ခဖေငြိရှင်းရေး ကြိုးပမ်းမှုများတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုကို ကန့်သတ်ခြင်း၊ ကျားမ တန်းတူညီမှု နှင့် FORB ကြား ပေါင်းစည်းဆက်နွယ်မှုကို သိသာစွာအသိအမှတ်ပြု၍ အမျိုး သမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုကို ပယ်ဖျက်သင့်သလို ပယ်ဖျက်နိုင်ပါသည်။ အမျိုးသမီး များအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိသည့် အကြမ်းဖက်မှု အလေ့အထများသည် လူမှုငြိမ်းချမ်းရေးကို ထိခိုက်စေပြီး အမျိုးသမီးများ၏ တန်းတူညီမျှမှုရရှိခွင့်နှင့်အတူ ရရှိနိုင်မည့် ကောင်းမွန်စွာ ထူထောင်ထားသည့်အကျိုး အမြတ်များ ကိုချိုးနှိမ်စေပါသည်။

ဘာသာရေးသို့မဟုတ် ယုံကြည်မှု လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ကျားမတန်းတူညီမှု စံသတ်မှတ်ချက်များ သည် အပြန်အလှန် ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲလျက်ရှိပါသလား။

အမျိုးသမီးများအပေါ် ပုံစံမျိုးစုံ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပေငြောက်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂသဘောတူစာချုပ် (CEDAW) စတင်အသက်ဝင်အကောင်အထည်ဖော်စဉ်မှစ၍ အမျိုးသမီးများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များနှင့် FORB အခွင့်အရေးများကြားတွင် တင်းမာမှုများသည် အချို့သောကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ အစည်း များအကြားနှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့်တို့တွင်သိသာသည့် ပုံစံဆောင်လာသည်ကို တွေ့ရှိလာရပါသည်။ ကျယ်ပြန့်စွာ ကြုံတွေ့လာရသောပုဂ္ဂိုလ်တစ်ခုမှာ အမျိုးသမီးများနှင့် အခြားလူနည်းစုအုပ်စုများ သည် ဘာသာရေးအမည်ခံဖြင့် အစဉ်ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို ခံရပါသည်။ FORB အားအသိ အမှတ်ပြုခြင်းနှင့်

အတည်ပြု ထောက်ခံခြင်းသည် CEDAWမှ အဓိက ဦးတည် ယုံကြည်ချက်ဖြစ်သည့် ကျားမတန်းတူညီရေးဖြင့်ကွဲပြားဆန့်ကျင်သည်ဟု ရှုမြင်ကြပါသည်။ များစွာသောသုတေသနများ နှင့် ထောက်ခံလှုပ်ရှားဆွေးနွေးချက် advocacy စာတမ်းများသည် ကွဲလွဲဆန့်ကျင်မှုများနှင့် တင်းမာမှုဖြစ်ပွားနိုင်ချေများကို မီးမောင်းထိုးပြထားပြီး ကိုယ်ခန္ဓာ သဏ္ဍန်တူနိုင်ငံရေး body politics သည် အမျိုးသမီးများနှင့် အခြားလိင်သတ်မှတ်ချက် လူနည်းစု များ၏ အိမ်ယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ ဝန်ဆောင်မှုများရယူခွင့်နှင့်လုံခြုံရေးစသည်တို့ကိုအခြေခံရရှိခံစားနိုင်ခွင့်ကို သွေဖယ်ထားပါသည်။ ပိုမိုများပြားလာသည့် သုတေသနလုပ်ငန်းရပ်များသည် ထိလိုက်လွယ်သည့် အခြေအနေများတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေး ပြသနာ ရပ်များတွင် ပါဝင်နိုင်ခြင်း၏ အရေး ပါမှုများအသိမှတ်ပြုလာကြပါသည်။ ကုလ သမဂ္ဂလုံခြုံရေး ကောင်စီဆုံးဖြတ်ချက် ၁၃၂၅ တွင်ချမှတ်ထားသည့်အမျိုးသမီး ငြိမ်းချမ်းရေး လုံခြုံရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များသည် “ပဋိပက္ခကာကွယ်ရေး နှင့် ဖြေရှင်းရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှု၊ ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှု၊ လူသားချင်းစာနာ ထောက်ထားမှုဆိုင်ရာတုံ့ပြန်ချက်များနှင့်ပဋိပက္ခလွန် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းများ တွင် အမျိုးသမီးများကဏ္ဍ၏ အရေးပါမှုကို ပြန်လည် အတည်ပြုလက်ခံထားကာ လုံခြုံရေးနှင့် ငြိမ်း ချမ်းရေး ထိန်းသိမ်း ရေးနှင့် တိုးမြှင့်ရေး ကြိုးပမ်းမှု များအားလုံးအတွက် ပြည့်ဝစွာပါဝင်နိုင်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ တန်းတူညီစွာပါဝင်မှု၏ အရေးကြီးပုံကို အလေးထား ဖော်ပြထားပါသည်။”^၂ ထို ဖြေရှင်းချက်တွင် ပဋိပက္ခနှင့်ဆက်နွယ်သည့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများမှ အမျိုးသမီးများ နှင့်အမျိုးသမီးငယ်များကို အကာအကွယ် ပေးရန် အသိပညာများနှင့် တောင်းဆိုမှုများကို ကျားမလိင်ရေးရာလိုက်လျောညီထွေမှုရှိသည့် အစီအစဉ်ဖွံ့ဖြိုးမှုများနှင့်အကောင်အထည် ဖော်မှု များမှတစ်ဆင့်လုပ်ဆောင်သွားရန်အလေးထား ဆွေးနွေးထားပါသည်။ ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှု လွတ်လပ်မှု (FoRB) ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးအား သင့်လျော်သည့်နားလည်မှုများရှိခြင်းဖြင့် ဘာသာရေး အမည်ခံ၍လူအခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများမှာ ဘာသာရေးသာလျှင်မဟုတ်ကေငြောင်း ထင်ရှားစေ ပါသည်။ အောက်ဖော်ပြပါအချက်အလက်များသည် ကျားမတန်းတူညီမှုအခွင့်အရေးများနှင့်ဘာ သာရေးယုံကြည်မှုလွတ်လပ်ခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (FORB) အကြားအချင်းချင်း အပြန်အလှန် မှီခိုမှုအား နားလည်စေရန် အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။

^၂ အမျိုးသမီးများ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ မှတ်တိုင်ဆုံးဖြတ်ချက်များ (လုံခြုံရေးကောင်စီဆုံးဖြတ်ချက် ၁၃၂၅). ၂၀၂၁ ခုနှစ် မတ်လတွင်ရယူထားသည်။ <https://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/>.

- ဘာသာရေးယုံကြည်မှုလွတ်လပ်ခြင်း (FORB)သည် ဘာသာရေးအမည်ခံဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခြင်းနှင့်ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများကို အထောက်အကူမပြုပါ။ဘာသာရေးယုံကြည်မှုလွတ်လပ်ခြင်း (FORB) သည် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက် နှင့် လူ့အစုအဖွဲ့တစ်ခု၏ အခွင့်အရေးများ(လိင်၊ကျားမလိင်သတ်မှတ်ချက်၊လူမျိုး၊မျိုးနွယ်စုနှင့် အခြားလူမှု အဆင့်အတန်းများကိုမခွဲခြားဘဲ) အပြုသဘောနှင့် ဝေဖန်အကြံပြုသဘောဖြင့်ပါ ဘာသာရေးများနှင့် ယုံကြည်မှုများ အလားတူစွာ ၎င်းတို့၏ အလေ့အထများကို လက်ခံကျင့်သုံးရန်၊ ပြုပြင်ရန် နှင့် အသုံးချရန် အကာအကွယ်ပေးပါသည်။
- ဘာသာရေးယုံကြည်မှု လွတ်လပ်ခြင်း (FORB)သည်အမျိုးသမီးများလိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ တိမ်းညွတ်မှုနှင့် ကျားမလိင်ဝိသေသ(SOGI) လူနည်းစုများ၏ ၎င်းတို့၏ ဘာသာရေးကို အသုံးချခံယူကျင့်သုံးခွင့် အခွင့်အရေး ကို "ဘာသာရေး လူထု၏ စည်းမျဉ်းတင်ကျပ်မှုဖြင့် ဆန့်ကျင်နေသည့်တိုင်" အသိမှတ်ပြု၊ အကာအကွယ်ပေး၍ ထောက်ပံ့အားပေးပါသည်။³
- ဘာသာရေးယုံကြည်မှု လွတ်လပ်ခြင်း(FORB)သည်ဘာသာရေးအမည်ဖြင့် ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းနှင့်အန္တရာယ်ရှိသည့် အလေ့အထများကို အထူးသဖြင့် ကျားမလိင် သတ်မှတ်ချက် အုပ်စုများကိုပြုလုပ်ခြင်း ဥပမာ အမျိုးသမီးလိင်အင်္ဂါဖြတ်တောက်ခြင်း၊ ကလေးသူငယ် လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်း၊ ဂုဏ်သရေညှိုးနွမ်းစေခြင်းကြောင့် သတ်ဖြတ်ခြင်း၊သို့မဟုတ် ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက်ခြင်းကဲ့သို့သော ကိစ္စရပ်များကို ထောက်ပံ့ခြင်း၊ လက်ခံကျင့်သုံးခြင်းနှင့်ကာကွယ်ခြင်းမျိုး မပြုလုပ်ပါ။⁴
- ဘာသာရေးယုံကြည်မှုလွတ်လပ်ခြင်း (FORB) သည် ဘာသာရေးလူနည်းစုများအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ပုံစံမျိုးစုံကို အစိုးရနှင့် အစိုးရမဟုတ်သည့် ပါဝင်သက်ဆိုင်သူများမှ ပြုလုပ်ခြင်းကို ထောက်ခံခြင်းမရှိပါ။ ဤကိစ္စရပ်အား ဘာသာရေး လူနည်းစုများအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်းအဖြစ် သတ်မှတ်ရန် လိုအပ်ပြီး အမျိုးသမီးငယ်များ၊ အမျိုးသမီးများ၊ လိင်ပေါင်းစုံလဲထားသူများ နှင့် အခြားလိင်ပိုင်းဆိုင်ရာတိမ်းညွတ်သူများနှင့် ကျားမလိင်ဝိသေသကွဲပြားသူ (SOGI) များအားသိသာထင်ရှားသည့် အကြမ်းဖက် ရက်စက်မှုများ၊မုဒိမ်းကျင့်ခြင်း၊ အဓမ္မသင်းကွပ်ခြင်း၊ အဓမ္မ လက်ထပ်ခြင်း၊ ပြန်ပေးဆွဲခြင်း၊ မြေယာ သိမ်းဆည်းခြင်းများ စသည့်ပုံစံများ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။

³ ပီတာဆန် အမ်ဂျေ (ရက်စွဲမပါ)၊ ရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဦးတည်ချက်များအတွက် ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှုလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ကျားမတန်းတူညီမျှတိုးမြှင့်စေရေး၊ တရားမှီတရား၊ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးတို့ကို ရရှိနိုင်ရေးဦးတည်ချက်၊ ၁၀၈။

⁴ "နိုဝင်တော်အစိုးရများသည် အမျိုးသမီးများနှင့် လိင်စိတ်ခံယူမှုကွဲပြားသူများ၏ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ရန် ဘာသာရေးယုံကြည်မှုများကို အသုံးပြုခြင်းမပြုသင့်- ကုလသမဂ္ဂပညာရှင်၊" လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာမဟာမင်းကြီးရုံး၊ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂ ရက်။

- ဘာသာရေးယုံကြည်မှုလွတ်လပ်ခြင်း (FORB)သည် ဘာသာရေးဖြင့် ဆက်နွယ်၍ ကျားမ လိင်အခြေပြုခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအလေ့အထများ ဥပမာအမျိုးသမီးများအားပိုင်ဆိုင်မှု များမှ ကန့်သတ်ခြင်း၊ ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် အမျိုးသမီးများ၏ တန်းတူညီမျှမရှိသည့် အခြေအနေများနှင့် မဖြစ်မနေဝတ်ဆင်ရသည့် အဝတ်အစား သတ်မှတ်ချက်များစသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် မူဝါဒများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းမပြုပါ။
- လေ့လာမှုများအရဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် နည်းပါးသည့်နိုင်ငံများသည်ကျားမတန်းတူ ညီမျှရေးဆိုင်ရာ အညွှန်းကိန်းများတွင် ညွှံ့ဖျင်းနိမ့်ပါးကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ထိုကြောင့် ဘာသာရေး အခွင့်အရေးများ နှင့် ကျားမတန်းတူညီမျှဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် ကွဲလွဲဆန့်ကျင်နေခြင်း မဟုတ်ဘဲ အချင်းချင်း အားဖြည့်လျက် ရှိသည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

ကျားမတန်းတူညီမျှရေးသည်အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးဖြစ်ပြီး ရေရှည် စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် ရေးပန်းတိုင်များ(SDGs)တွင်ထည့်သွင်းမီးမောင်းထိုး ပြထားပါသည်။ ရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုး ရေးပန်းတိုင် ၅ (SDG5)တွင် ကျားမတန်းတူညီမျှနှင့် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသမီးငယ်များ အားလုံးကိုအားဖြည့်ပံ့ပိုးခြင်းကိုလုပ်ဆောင်နိုင်မည့် ပန်းတိုင်ကို ဖော်ညွှန်းသည့်ဦးတည်ချက် အမှတ်(၉)ခု ပါရှိပါသည်။ဘာသာရေးနှင့်ယုံကြည်မှုလွတ်လပ်ခွင့်(FORB)သည် ထိုဦးတည်ချက်များမှ အနည်းဆုံး ၅ ခုနှင့် တိုက်ရိုက်ဆီလျော်ကိုက်ညီပါသည်။

- ၅.၁ နေရာပေါင်းစုံမှ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသမီးငယ်များအား အကြမ်းဖက်မှုပုံစံမျိုးစုံကို ရပ်ဆိုင်းရေး၊
- ၅.၂ လူထုနှင့်တစ်ကိုယ်ရေရပ်ဝန်းများ၊လူကုန်ကူးခြင်း၊လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့်အမြတ်ထုတ် အသုံးချမှုအမျိုးအစားအမျိုးမျိုးအပါအဝင်အမျိုးသမီးများနှင့်အမျိုးသမီးငယ်များအား အကြမ်းဖက်မှုပုံစံမျိုးစုံကို ရပ်ဆိုင်းရေး၊
- ၅.၃ ဘေးဥပဒါတ်သင့်သည့်အလေ့အထများအားလုံး ဥပမာ ကလေးသူငယ်၊အရွယ် စောလွန် စွာလက်ထပ်ခြင်းနှင့်အဓမ္မလက်ထပ်ခြင်း၊အမျိုးသမီးလိင်အင်္ဂါ ဖြတ်တောက်ခြင်းစသည့် အလေ့အထများကို ဖယ်ရှားခြင်း၊
- ၅.၅ နိုင်ငံရေး၊စီးပွားရေးနှင့် လူထုဘဝများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း အဆင့်မျိုးစုံ၏ ခေါင်းဆောင်မှုကဏ္ဍများတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပြည့်ဝ၍ ထိရောက်သော ပါဝင်မှုများ နှင့် တန်းတူညီမျှသော အခွင့်အရေးများကို ရရှိစေရေး၊

- ၅ (ဂ) ကျားမတန်းတူညီရေးနှင့် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသမီးငယ်များအားအဆင့် အသီးသီးတွင်အားဖြည့်ပံ့ပိုးခြင်းတို့အားတိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်နိုင်ရေးအတွက်ကောင်းမွန် လျော်ညီသည့်မူဝါဒများနှင့်အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် ဥပဒေများကိုကျင့်သုံး ရေးအားကောင်းစေရေး၊

ဤဆွေးနွေးမှုသည် ဘာသာရေးအလေ့အထများနှင့် FORB ရေးလုပ်ရှားသူများကြား ကွဲပြားချက် အခြေအနေများကို ထိုအခွင့်အရေးအစုစပ်နှစ်စုံအကြား ယှဉ်တွဲလုပ်ဆောင်နိုင်မှုကို ဆောက်တည်၍ အန္တိမရည်ရွယ်ချက်အားဖြင့် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများကို ရရှိ ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန်လုပ်ဆောင် သင့်ကြောင်းသိသာထင်ရှားစေပါသည်။ ဤနောက်ခံအကြောင်းအရာဖြင့် လက်ရှိတည်ရှိသောယုံ ကြည်သက်ဝင်ဘာသာများအားပြုသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများနှင့် FORB နှင့်ကျားမတန်းတူညီရေး ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို ဖိနှိပ်သည့် ချိုးဖောက်မှုများကို အစိုးရနှင့်အစိုးရမဟုတ်သောပါဝင်ပက် သက်သူများမှလုပ်ဆောင်ခြင်းများကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ရန်နှင့် စုံစမ်းအကဲဖြတ်လေ့လာရန်လည်း အရေးကြီးပါသည်။

ကျားမခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၏ ကျယ်ပြန့်သော နယ်ပယ်ကြီး ၁၀ ခု

ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် နိုင်ငံများသည်အမျိုးသမီးငယ်များအားစာသင်ကျောင်းများထံ တက်ရောက် စေခြင်း၊ ကလေးသူငယ်လက်ထပ်နှုန်း လျော့ချခြင်း၊ လွတ်တော်များနှင့် ခေါင်းဆောင်ပိုင်းနေရာ များတွင်အမျိုးသမီးများ၏ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုများတိုးတက်လာခြင်းနှင့်အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေ များနှင့်မူဝါဒများလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းဖြင့်ကျားမတန်းတူညီမှုများအကြောင်းအသိပညာများဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်လာခြင်းစသည့်တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုများကိုလွန်ခဲ့သောဆယ်စုနှစ်ကာလများတစ် လျှောက်လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြပါသည်။ တောင်အာရှတွင် ကလေးသူငယ်များလက်ထပ်ထိန်းမြားနှုန်း သည် ၂၀၀၀ ခုနှစ်မှ စတင်၍ ၄၀ % အထိ ကျဆင်းသွားခဲ့ပါသည်။^၅ သို့သော်လည်း စိန်ခေါ်မှု ပေါင်းများစွာကိုအချိန်မဆိုင်တွင်သင့်ဘဲ၊ ပူးပေါင်းလက်တွဲဆောင်ရွက်၍ဆန်းသစ်သောလုပ်ငန်း များဖြင့်

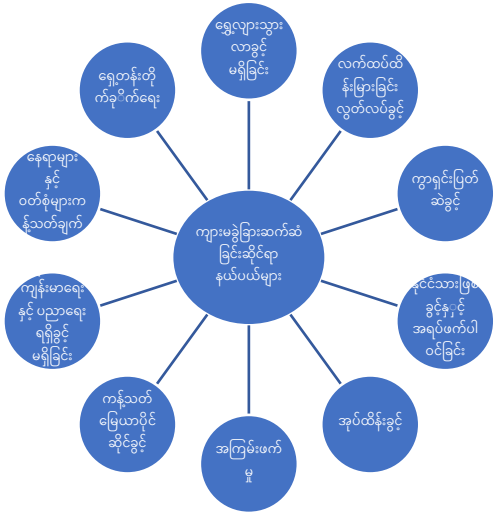
^၅ UNICEF၊ ကလေးသူငယ်လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းကို ရပ်ဆိုင်းရေး၊ တိုးတက်မှုနှင့် အာမခံများ၊ ၂၀၁၃။

ဖေပြုရှင်းကျော်လွှားနိုင်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံသည့်လူမှုစံနှုန်း သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ဥပဒေများ ဥပမာ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများလွှမ်းမိုးသည့်မိသားစု ဥပဒေများသည် အမျိုးသမီးများနှင့် အခြားကျားမလိင် သတ်မှတ်ချက်လူနည်းစု အုပ်စုများကို တရား စီရင်ခွင့်၊ လက်ထပ်ထိန်းမြားခွင့်၊ ကွာရှင်းပြတ်ဆဲခွင့်၊ အမွေဆက်ခံခွင့် နှင့် အိမ်ယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်တို့ကို တန်းတူညီစွာရရှိနိုင်ခွင့်မှ အဟန့်အတားများပြုထားပါသည်။ ၃၉ နိုင်ငံအတွင်းတွင် သားယောကျ်ားလေးများနှင့် သမီးမိန်းကလေးများသည် တူညီသည့် အမွေဆက်ဆံနိုင်သည့် အခွင့်အရေးများမရှိ ကြပါ။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင် ၁၃ % သော အမျိုးသမီးများသာလျှင် စိုက်ပျိုးမြေများကို ပိုင်ဆိုင် ကြပါသည်။⁶ ခန့်မှန်းချက်များအရ ၂.၅ ဘီလီယံရှိသော အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသမီးငယ်များသည် ကျားမခွဲခြားဆက်ဆံသည့် ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် နိုင်ငံများတွင် နေထိုင်လျက်ရှိပါသည်။⁷ အများသောအားဖြင့် ထို ဥပဒေများနှင့် လူမှုစံနှုန်းများသည် ဘာသာရေးအပေါ်တွင် အခြေခံ၍ ဘာသာရေးတရားရုံးများ နှင့်/သို့မဟုတ် ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင်များမှ ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲလျက် ရှိပါသည်။ ကျားမလိင်အခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် အမျိုးသမီးလိင်အင်္ဂါဖြတ်တောက် ခြင်းများသည် အများအားဖြင့် ဖိုဝါဒကြီးဆိုးသော ဘာသာရေးဆိုင်ရာ စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နီးနှောချိတ်ဆက်လျက်ရှိပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ ခန့်မှန်းချက်များအရ အသက် ၁၅ နှစ် မှ ၄၉ နှစ်ရှိ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသမီးငယ် (၅) ဦးလျှင် (၁) ဦးသည် အနီးကပ်ရင်းနှီးသူလက်တွဲဖော်မှ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများကို (၁၂) လတာကာလအတွင်း တွေ့ကြုံခံစားရလျက်ရှိသည်ဟုဆိုပါသည်။⁸ (၄၉) ခုသော နိုင်ငံများတွင် အမျိုးသမီးများကို ထိုအကြမ်းဖက်မှုများမှ သီးခြားအကာအကွယ်ပေးသည့် ဥပဒေများမရှိပါ။ ကိုဗစ် COVID-19 ကပ်ရောဂါသည် မဖြစ်မနေပိတ်ဆို့မှုများနှင့် အခြားကန့်သတ်ချက်ချသည့် လူထုကျန်းမာရေး ကာကွယ်ရေးနည်းလမ်းများကြောင့် အမျိုးသမီးများ၏ ဝန်ဆောင်မှုများကို ရှာဖွေနိုင်စွမ်းကို လျော့ကျစေပြီး အခြေအနေများကို ပိုမိုဆိုးရွားစေပါသည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံး အတိုင်းအတာအားဖြင့် ကျဆင်းလျက်ရှိသော်လည်း ကလေးသူငယ်လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းနှင့်အမျိုးသမီးလိင်အင်္ဂါဖြတ်

⁶ ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေအတွင်းရေးမှူး၏ အမျိုးသမီးများစီးပွားရေးအားဖြည့်ကူညီမှု၊ မည်သူတစ်ဦးမျှချန်မထားရေး၊ ကျားမတန်းတူညီရေးနှင့် အမျိုးသမီးစီးပွားရေးအားဖြည့်ကူညီမှုများအား တောင်းဆိုချက်ဆိုင်ရာ အဆင့်မြင့်ပန်နယ်၊ ၂၀၁၆။
⁷ UN Women၊ ၂၀၃၀ခုနှစ်တွင်အမျိုးသမီးများနှင့်အမျိုးသမီးငယ်များအတွက် ဥပဒေဆိုင်ရာတန်းတူညီမှုရရှိရေးအရှိန်အဟုန်မြှင့်လှုပ်ဆောင် ချက်များအတွက်အဖက်ဖက်မှအကျိုးသက်ဆိုင်သူများအတွက် နည်းဗျူဟာများ၊ ၂၀၁၉။
⁸ ကုလသမဂ္ဂရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ "ကျားမတန်းတူညီရေးနှင့် အမျိုးသမီးအားဖြည့်ထောက်ပံ့မှု"၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၈ ရက်နေ့ တွင်ရယူသည်၊ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/gender-equality/>.

တောက်ခြင်းနှုန်းမှ ဆက်လက်တွေ့ရှိရလျက်ရှိပါသည်။ သန်း ၇၅၀ ခန့်ရှိသော အမျိုးသမီးများ နှင့် အမျိုးသမီးငယ်များသည် အသက်(၁၈)နှစ်မတိုင်ခင် လက်ထပ်ထိန်းမြားကြပြီး လက်တလော အချက်အလက်များအရ နိုင်ငံပေါင်း ၃၀ တွင် အမျိုးသမီး များနှင့် အမျိုးသမီးငယ်ပေါင်း အနည်းဆုံးသန်း ၂၀၀ သည် အမျိုးသမီး လိင်အင်္ဂါဖြတ်တောက်ခံရခြင်းကို ခံစားရလျက်ရှိပါသည်။^၉ အောက်ပါပုံတွင်တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ FoRB နှင့် တုခိုက်ရိုက်သော်၎င်းသွယ်ဝိုက်၍သော်၎င်းဆက်နွယ် လျက်ရှိသည့် နယ်ပယ် ၁၀ ခုကို မြင်သာစေရန် အထောက်အကူဖြစ်စေပါသည်။

ပုံ ၁။ FoRB နှင့် ဆက်နွယ်သော ကျားမလိင်ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဆိုင်ရာ နယ်ပယ်များ

ကျားမလိင်အခြေပြုခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဆိုင်ရာ တောင်/အရှေ့တောင်အာရှ အတွေ့အကြုံများ

တောင်အာရှနှင့် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများသည် ယေဘုယျအားဖြင့်ကျားမတန်းတူညီမှုနှင့်ပက်သက်၍ပုံမှန်နှင့်သိသာသည့်တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုများကို လုပ်ဆောင်နိုင်ပြီးလွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်များတစ်လျှောက်တွင် ကုလသမဂ္ဂကျားမတန်းတူညီမှုမရှိခြင်း အညွှန်းကိန်းအရ နိုင်ငံတိုင်းနီး

^၉ အထက်ပါအတိုင်း၊

ပါသည်တိုးတက်ပေကြောင်းလဲမှုများကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။¹⁰ သို့သော်လည်း ကျားမတန်းတူညီမှု မရှိခြင်းသည်အသက်အရွယ်အုပ်စုများအားလုံးတွင်ဆက်လက် တွေ့ရှိရပါသည်။ လူမှုမလေ့ထုံး တမ်းများနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာစံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်များ၊ တန်ဖိုးများနှင့်ထိရောက်မှုရှိသည့် မူဝါဒများမရှိခြင်းကကြောင့်တိုင်းတက်မှုများကို နှောင့်နှေးစေပါသည်။ လက်ရှိကိုဗစ် COVID-19 ကပ် ရောဂါသည်လည်း အမျိုးသမီးများ နှင့် အမျိုးသမီးငယ်များအား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ပုံစံအားလုံးကို ပိုမိုဆိုးရွားစွာဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ အခြေခံလူမှုအညွှန်းများဆိုင်ရာအချက်အလက်များ ဥပမာကျန်း မာရေး၊ ပညာရေးနှင့် လုံခြုံရေး စသည့် အချက်အလက်များသည် ဒေသများအတွင်းကျားမတန်းတူ ညီမှုကို ခံစားရလျက်ရှိကြောင်းကို ပြသလျက် ရှိပါသည်။ ဒေသများအတွင်းရှိ နိုင်ငံများ အားလုံးတွင် အမျိုးသားငယ်များထက် အမျိုးသမီးငယ်များ အရေအတွက်မှာ နည်းပါးပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံများတွင် အမျိုးသားငယ်ဦးရေထက် အမျိုးသမီးငယ်ဦးရေတစ်သန်းခန့်နည်းပါး ပါသည်။ အသက်အပိုင်းအခြား ကြိုဂံတွင်အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစံနှုန်း သတ်မှတ်ချက်များမှသိသာ စွာကွဲပြားလျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရပြီး နိုင်ငံအလိုက် မတူညီသောပုံစံနှင့် အလေ့အထများကို တွေ့နိုင် ပါသည်။ မွေးဖွားခြင်းမတိုင်ခင် လိင်ရွေးချယ်ခြင်း၊ အသက် (၅) နှစ်အောက်အမျိုးသမီးကလေး ငယ်များ သေဆုံးမှုနှုန်းမြင့်တက်ခြင်း၊ ပေကြောင်းရွှေ့နေထိုင်မှုဆိုင်ရာ အလေ့အထများတွင်ကျားမ လိင်ဆိုင်ရာ ကွဲပြားချက်ရှိခြင်းစသည်တို့သည် တိုက်ရိုက်ဖြစ်ပေါ်စေသည့်အချက်များဖြစ် ပါသည်။¹¹

ကျန်းမာရေးနှင့် ပျော်ရွှင်ချမ်းမြေ့မှုလုံမှု ပုံစံများ သိသာထင်ရှားပြီး ကွဲပြားသည့်သက်ရောက်မှုများ ကို ကျားမလိင်အလိုက် တွေ့ရှိရနိုင်ပါသည်။¹² အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသမီးငယ်များသည် ဆင်းရဲ မွဲတေမှုနှင့်အစားအစာ ဖူလုံမှုမရှိခြင်း၏ မမှီတတ်သည့် ဝန်များကို ယေဘုယျအားဖြင့်ခံစား ရပါသည်။ အရွယ်ရောက်စအမျိုးသမီးငယ်များသည် ၎င်းတို့၏အရွယ် အမျိုးသားများထက်သွေး အားနည်းရောဂါကိုပိုမိုခံစားရနိုင်ပါသည်။ နိမ့်ကျသည့်မျိုးပွားမှုဆိုင်ရာကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု များ၊ လိင်ပညာပေးများနှင့် ပက်သက်၍ လူမှုမှားယွင်း ချိုးနှိမ်ချက် taboosများ၊ သားဆက် ခြားဆေးများကို မရရှိနိုင်ခြင်းသည် အမျိုးသမီးငယ်များကို ငယ်ရွယ်သည့် အရွယ်တွင်စောလျင်စွာ

¹⁰ “ကျားမတန်းတူညီရေးအညွှန်းကိန်း”၊ ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ် (ရက်စွဲမပါ) ၊ <http://hdr.undp.org/en/content/gender-inequality-index-gii>

¹¹ “ကျားမရေတွက်ချက်၊ အရှေ့အာရှနှင့်အရှေ့တောင်အာရှ”၊ ကုလသမဂ္ဂအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကလေးသူငယ်များ၏အရေးပေါ် ရံပုံငွေ၊ ဩဂုတ်လ ၂၀၂၀ခုနှစ်၊ <https://www.unicef.org/eap/reports/gender-counts-east-and-southeast-asia>

¹² ဘိုဒက် အေအမ်အမ်ဘူတရာဂို ပီ၊ ဒီလာဘရီ နှင့်အပေါင်းအပါများ၊ ၁၀၀၈၀၀နန်းတလှူဝေတက်ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှင့် အိမ်ထောင်စုဖွဲ့စည်းမှုဆိုင်ရာ ကျားမကွဲပြားချက်၊ ၂၀၁၈။

ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်းမျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှား၊ မလေးရှားနှင့်ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ များတွင်ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းအတွက် ပျင်းထန်သည့်ဥပဒေကန့်သတ်ချက်များရှိပါသည်။ အထူး သဖြင့်မလေးရှားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံများတွင် အိမ်ထောင်စုတွင် မုဒိမ်းပြုကျင့်ခံရခြင်းဒဏ်မှအကာ အကွယ်များကို များစွာသောအမျိုးသမီးများသည်အကာအကွယ်မရရှိကြပါ။ အခြားတစ်ဖက်တွင် လည်းအမျိုးသားငယ်များသည် ကလေးသူငယ်လုပ်သား၊ ထိခိုက်ခြင်းအန္တရာယ် နှင့် မိမိကိုယ်ကို သတ်သေခြင်းစသည့် ပြဿနာရပ်များ ကြုံတွေ့ရန် ပိုမိုအကာအကွယ်မဲ့ ရင်ဆိုင်ကြရပါသည်။ ဤ အခြေအနေများသည် တောင်အာရှနှင့် အရှေ့တောင်အာရှ နိုင်ငံအများစုတွင် အစိုးရ၏ ကျန်းမာရေး နှင့် ပညာရေးနည်းပါးသည့်အသုံးစရိတ်များနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အင်ဒိုနီးရှား၊ မြန်မာနှင့်ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံများတွင်ကျန်းမာရေးအသုံးစရိတ်သည် စုစုပေါင်းပြည်တွင်းအသားတင် ထွက်ကုန်ပမာဏ (GDP)၏ ၁ % ခန့်သာလျင်ရှိပြီးပညာရေးအသုံးစရိတ်မှာ ၂-၄ % ခန့်သာ (ဒေသတွင်းကွဲပြားချက် ၂-၇ %) ရှိပါသည်။¹³

ဒေသအတွင်းတွင်အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုသည်တွေ့ရလေ့ရှိပြီး အချို့သိသာထင်ရှား သည့် ဝိသေသများရှိပြီးအချို့မှာတိုက်ရိုက်သော်ငှား သွယ်ဝိုက်၍သော်ငှား ဘာသာရေးဓလေ့ ထုံးတမ်းများနှင့်ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းအလေ့အထများနှင့် ဆက်နွယ်လျက်ရှိပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ ရှိ အသက်(၂၀) မှ (၂၄) နှစ် အထိရှိသော အမျိုးသမီးငယ် ၅ ဦးလျင်တစ်ဦးထက်ပိုသည့် အမျိုး သမီးငယ်များသည် အသက် (၁၈) နှစ် မတိုင်မှီ လက်ထပ်ထိန်းမြားကြပါသည်။ ထိုနည်းတူစွာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂၀ % သော အမျိုးသမီးများသည် အနီးကပ်ရင်းနှီးသည့်လက်တွဲဖော်၏ ရုပ်ပိုင်း ဆိုင်ရာနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများကို ခံစားနေရပါသည်။¹⁴ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတွင် လက်ထပ်ပြီးအမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသမီးငယ်များ၏ ၇၀ % ကျော်သည်အနီးကပ်ရင်းနှီးသည့် လက်တွဲ ဖော်အကြမ်းဖက်ပုံစံအချို့ကို ခံစားနေရပါသည်။¹⁵ အမျိုးသမီးငယ်များသည်ဤဒေသအတွင်းတွင် လူကုန်ကူးမှုနှင့်လိင်ကုန်ကူးမှုဆိုင်ရာ ကြီးမားသည့်အန္တရာယ်များကိုခံစားနေရပါသည်။ ကလေး သူငယ်များအနေဖြင့် ကျောင်းနှင့် အိမ်တွင် ယေဘုယျတွင် သိသာထင်ရှားသည့်စည်းမျဉ်းတင်းကျပ်

¹³ “ကျားမရေတွက်ချက်”

¹⁴ အထက်ပါအတိုင်း

¹⁵ “ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသမီးငယ်များအပေါ်အကြမ်းဖက်မှု၊ ဥပဒေအရင်းအမြစ်များနှင့် အထောက်အပံ့များဆိုင်ရာအဟန့်အတားများ”၊ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်အဖွဲ့၊ ၂၀၂၀ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၂၉ ရက်။

<https://www.hrw.org/report/2020/10/29/i-sleep-my-own-deathbed/violence-against-women-and-girls-bangladesh-barriers>

မှုဆိုင်ရာအလေ့အထများကို ကြုံတွေ့နေရပါသည်။ကမ္ဘာ့လူဦးရေအများဆုံးသော မွတ်ဆလင်လူထု ဖြစ်သည့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ အမျိုးသမီးများ၏ ခန့်မှန်းချက် ယက်ဝက်ခန့် (သန်း ၆၀) သည်အမျိုးသမီးများ၏ လိင်အင်္ဂါထိပ် ဖြတ်တောက်ခြင်း သို့မဟုတ် ဖြတ်တောက်ခြင်း (FGM/C) ကို ကြုံတွေ့ခံစားနေရပါသည်။¹⁶

ဤ ဒေသတွင်းကျားမလိင်အခြေပြုခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းပုံစံအလေ့အထများသည်လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဥပဒေရေးရာနှင့်နိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းပုံများ၏အရိုးစွဲသက်ရောက်မှုများကို ပြသလျက်ရှိပြီးနိုင်ငံအလိုက်အခြေအနေများကွဲပြားသွားနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံအလိုက် လေ့လာတွေ့ရှိချက်များ

အောက်ပါကဏ္ဍတွင်ဥပဒေကော်မတီကော်မရှင်ဥပဒေမူဘောင်များမှတစ်ဆင့်မိသားစုအတွင်းနှင့် အပြင်ဖက်တွင် ကျားမလိင် အခြေပြုခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း သီးသန့်ပုံစံများ နှင့် ကျားမလိင်အခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုများမှတစ်ဆင့်ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာညီညွတ်မှုများကို ကန့်သတ်ပုံကို ပြသနိုင်ရန်နိုင်ငံများအလိုက်ရှေးချယ်တင်ပြထားပါသည်။ ဤတွင်အချက်အလက်များရရှိနိုင်သည့်ဘာသာဆိုင်ရာ ရှုထောင့်များကိုမီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။နိုင်ငံအများစုသည်တိုးတက်ပြောင်းလဲလာပြီး မှုတမှုရှေးရှုသည့် အရပ်သားဥပဒေများ ရှိလာသော်လည်း လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်း၊ ကွာရှင်းခြင်း၊ အမွေဆက်ခံခြင်း နှင့် မိသားစုတွင်း တင်မားမှုများဖြစ်စေသည့် ကဏ္ဍများ နှင့်ပက်သက်၍ ဘာသာရေး/ခလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ဆက်လက်အမှီပြုလျက်ရှိပါသည်။ လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်း၊ အမွေဆက်ခံခြင်း နှင့် လုံခြုံရေးသည် ကျားမအခြေပြုခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများပိုမိုကြိမ်ဖန်များစွာတွေ့ရသည့် အဓိကကဏ္ဍကြီး သုံးရပ်ဖြစ်ပြီးယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ

¹⁶ “လေ့လာချက်၊ အင်ဒိုနီးရှားသည် FGM အား ဘာသာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအလေ့အကျင့်များအဖြစ်တန်ဖိုးထားသည်၊ အမေရိကန်အသံ-အင်္ဂလိပ်” ၂၀၂၁ ခုနှစ် မတ်လ ၂၉ တွင် ရယူထားသည်။ . <https://www.voanews.com/east-asia-pacific/study-indonesians-embrace-fgm-religious-traditional-practice>

ဆက်နွယ်ချက်များရှိပြီး ထိုကိစ္စရပ်များကိုနိုင်ငံအလိုက်လေ့လာတွေ့ရှိချက်များတွင်အသားပေး ဖော်ပြထားပါသည်။

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသည် CEDAW တွင် ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးထားပြီး အပိုဒ် ၂ ဆိုင်ရာ ကြိုတင်သတ်မှတ်ချက်များ (အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများကို ဖယ်ရှားရန်မူဝါဒ နည်းလမ်းများ)နှင့် အပိုဒ် ၁၆/၁ (လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်း)တို့သည် ဘာသာရေးဥပဒေများ အနေ ဖြင့်ထိုအကေကြောင်းချင်းရာနှစ်ချက်ပေါ်တွင် ဆက်နွယ်ကေကြောင်းကို တင်ပြထားပါသည်။¹⁷ မှတ်ဆလင် လက်ထပ်ထိန်းမြားရေးတွင် နှစ်ဖက်စလုံးမှသဘောတူညီချက်နှင့် မှတ်ပုံတင်ခြင်းလုပ်အပ်သော် လည်းအဓမ္မလုပ်ဆောင်မှုများသည်စီစဉ်သည့် လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းများတွင် အမျိုးသမီးများ အတွက် ဖြစ်ပွားလေ့ရှိသည့် ကိစ္စရပ်ဖြစ်သည်။ အိမ်ထောင်တစ်ခုထက်ပို၍ ပြုခြင်းကို အမျိုးသား များအတွက် အခြေအနေအလိုက်ခွင့်ပြုထားပြီး (ဇနီးမယား ၄ ယောက်အထိ ခွင့်ပြုပြီးဇနီးများကို မှုတစွာဆက်ဆံခွင့်နှင့် ဒေသခံအစိုးရမှ တရားဝင်ခွင့်ပြုချက်များဖြင့်ခွင့်ပြုထားပြီး)အမျိုးသမီးများ အတွက်လုံးဝခွင့်ပြုထားခြင်းမရှိပါ။

ဟိန္ဒူလက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းအတွက် အများအားဖြင့် မှတ်ပုံတင်ခြင်းမပြုဘဲ ဘာသာရေးအရ အထွတ်အမြတ်အဖြစ်ယူဆကြပါသည်။¹⁸ အစိုးရမှ ဟိန္ဒူလက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းဆိုင်ရာမှတ်ပုံ တင်ခြင်းအက်ဒ်ဥပဒေကို ၂၀၁၂ နှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး ၂၀၁၃ ခုနှစ် ပြင်ဆင်ချက်သည်မှတ်ပုံတင် ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို ရွေးချယ်ခွင့်ပြုထားပါသည်။ မှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်မရှိဘဲ ကလေးသူငယ် များလက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းကိုကာကွယ်နိုင်မည့် မူဝါဒယန္တရားမရှိနိုင်ပါသည်။ဟိန္ဒူအမျိုးသမီး

¹⁷ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံကျားမအညွှန်းကိန်း”၊ စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်း (ရက်စွဲမပါ) <https://www.genderindex.org/wp-content/uploads/files/datasheets/2019/BD.pdf>

¹⁸ ဟိန္ဒူလက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းဥပဒေ၊ အမျိုးသမီးများအတွက်အကာအကွယ်” ဒါကာထရီဗျူး၊ ၂၀၂၀ ဖေဖော်ဝါရီလ၊ <https://www.dhakatribune.com/bangladesh/2020/02/01/hindu-marriage-registration-act-a-protective-shield-for-women>

များသည် ၎င်းတို့၏လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းမှ လက်တွေ့ကျသည့် အကျိုးကျေးဇူးများရရှိခြင်း မရှိကြပါ။ အမျိုးသမီးများအိမ်ထောင်တစ်ခုထက်ပိုထားခြင်းအား ကန့်သတ်ထားသော်လည်း အမျိုး သားတစ်ဦးအနေဖြင့်ဇနီးမည်မှယူနိုင်သည်ဆိုသည့်အပေါ်တွင်ကန့်သတ်ချက်များမရှိပါ။

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတွင် ယေဘုယျအားဖြင့်ဟိန္ဒူဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာဥပဒေအရ အသိအမှတ် ပြုထားခြင်းမရှိပါ။ သို့သော် ၁၉၄၆ခုနှစ် ဟိန္ဒူ အိမ်ထောင်ရှိ အမျိုးသမီးများ၏ ခွဲထွက်နေထိုင်ခွင့် အက်ဒ်ဥပဒေ အောက်တွင် ဟိန္ဒူ အိမ်ထောင်ရှိ အမျိုးသမီးများသည် တရားရုံးအမိန့်ဖြင့် သူမ၏ လင်ယောက်ျားထံမှ ခွဲခွာနေထိုင်ခွင့်ကို ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။ တစ်ခုလပ်အမျိုးသမီးများကို လက်ထပ်ခွင့်ပြုထားသော်လည်း သူမ ၏သေဆုံးသွားသော လင်ယောက်ျားထံမှအမွေခံ စားခွင့်ကို သူမထပ်မံအိမ်ထောင်ပြုသည့်အခါတွင် ဆုံးရှုံးပါသည်။ ခရစ်ယာန် လက်ထပ်ထိန်းမြား ခြင်းအက်ဒ်ဥပဒေအရ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင်ပြဌာန်းခဲ့ပြီး အိမ်ထောင်တစ်ခုထက် ပိုပြုခြင်းကိုခွင့်မပြု ထားပါ။ သို့သော်လည်း ၁၈၆၉ ကွာရှင်းပြတ်ဆဲခြင်းဆိုင်ရာ အက်ဒ်ဥပဒေသည် အမျိုးသားများကို အမျိုးသမီးများထက်ပို၍ အခွင့်ထူးပေးထားပါသည်။¹⁹ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံအတွင်း ဗုဒ္ဓဘာသာ လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်း စည်းမျဉ်းများနှင့် ပက်သက်၍ အချက်အလက် အနည်းငယ်သာရှိပြီး မှတ်ပုံတင်ရန် လိုအပ်မှုမရှိပါ။²⁰

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသည် တစ်ကမ္ဘာလုံး၏ ကလေးသူငယ် လက်ထပ်ထိန်းမြားမှုနှုန်းအမြင့်ဆုံး များတွင် တစ်ခုအပါအဝင် ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရသည် ကလေးသူငယ်လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်း ကန့်သတ်ချက်အက်ဒ်ဥပဒေကို ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင်ပြဌာန်းခဲ့ပြီး အသက်(၁၈)နှစ်အောက် အမျိုးသမီးငယ်များကို လက်ထပ်ထိန်းမြားခွင့်ကို “အထူးကိစ္စရပ်များ” သို့မဟုတ် “အရွယ်ရောက် ဘဝကောင်းစားရေး” အတွက် ဟူ၍ သတ်မှတ်ချက်များဖြင့် ခွင့်ပြုထားပါသည်။²¹ မွတ်ဆလင်နှင့် ဟိန္ဒူပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာဥပဒေများသည် အမျိုးသမီးငယ်များကို အပျိုဖော်ဝင်ပြီးနောက်တွင်လက်ထပ်

¹⁹ ခရစ်ယာန်ဥပဒေအောက်တွင် အမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီးများသည်ကွာရှင်းပြတ်ဆဲခွင့်တန်းတူညီမျှမရှိပါ။ ၁၈၆၉ ကွာရှင်းပြတ်ဆဲရေးဥပဒေအရ “အမျိုးသမီးများဖောက်ပြန်သည်ဟုစွပ်စွဲချက်တင်၍ အမျိုးသားများသည် ကွာရှင်းမှုစတင်နိုင်သည်။ တနည်းအားဖြင့် အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့အမျိုးသားဖောက်ပြန်မှုကို သက်သေတင်သွင်းရပြီးဥပဒေတွင် ထပ်မံထည့်သွင်းထားသည်မှာ ဖောက်ပြန်ခြင်း၊ ဇနီးတစ်ဦးထက်ပိုထားခြင်း၊ စအိုမေထုန်ပြုခြင်း၊ တိရစ္ဆာန်ဆန်မေထုန်ပြုခြင်းတို့ပါဝင်သည်။(ဥပဒေအပိုဒ် ၁၀၊ ကွာရှင်းပြတ်ဆဲရေးအက်ဒ်ဥပဒေ)အရင်းအမြစ် “ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် ကျားမအညွှန်းကိန်း”။

²⁰ “ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံလက်ထပ်ထိန်းမြားမှုမှတ်ပုံတင်ခြင်းဥပဒေခေတ်မှီစေခြင်း”၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လူမှုသိပ္ပံဂျာနယ် ၃၊ အစောင် (၇) (၂၀၁၃)၊ https://www.researchgate.net/publication/272409369_MODERNIZING_MARRIAGE_REGISTRATION_LAW_IN_BANGLADESH

²¹ “ကလေးသူငယ်များကန့်သတ်ချက်အက်ဒ်ဥပဒေအတွက် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်မိများ၊ အမျိုးသမီးငယ်များသတို့သမီးမပြုရေး ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတုံ့ပြန်”၊ အမျိုးသမီးငယ်များ သတို့သမီးမပြုရေး၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ် မတ်လ ၁ ရက်။

ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ခရစ်ယာန်လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်း အက်ဒ်ဥပဒေသည်အမျိုးသမီးငယ် များအတွက် တရားဝင်လက်ထပ်ခွင့် အသက်ကို ၁၈ နှစ်အဖြစ်သတ်မှတ်ပြီး အမျိုးသားငယ်များကို (၂၁)နှစ်အဖြစ် သတ်မှတ်ကာ တရားဝင်ခွင့်ပြု အသက်အောက်ငယ်ပါက မိဘသဘောတူ ညီချက်ရယူ၍လုပ်ဆောင်ခွင့်ရှိပါသည်။²² မင်္ဂလာခန်းဝင်ပစ္စည်းနှင့်ခန်းဝင်ပစ္စည်းများနှင့်ပက်သက် ၍အလွဲသုံးစားပြုခံရခြင်း နှင့် အမျိုးသမီးများအားနှိပ်စက်ခြင်း ကို ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံတွင် အများအားဖြင့်တွေ့ရလေ့ရှိပြီး ဒေသအားလုံးတွင်လည်း ဖြစ်ပွားလေ့ရှိပါသည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတွင် အမွေဆက်ခံခွင့် ဥပဒေများသည် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဥပဒေများကို ဘာသာရေး စည်းမျဉ်းနှိုးနှောအသုံးပြုပြီး အမျိုးသမီးများအပေါ်တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံထားသည်ကို တေ့ရပါသည်။

အမျိုးသမီးများအပေါ်တွင်အကြမ်းဖက်ခြင်းပုံစံအားလုံးသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတွင်တွေ့ရလေ့ရှိ ပြီး ၎င်းတို့တွင်သတ်ဖြတ်ခံရခြင်း၊ ပြင်းထန်စွာရိုက်နှပ်ခြင်း၊ အက်စ်စစ် အသုံးပြုနှိပ်စက်အကြမ်း ဖက်ခြင်း၊ သေနတ်ကိုင်မုဒိမ်းကျင့်ခြင်း နှင့်အခြား ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှိပ်စက်ခံရ ခြင်းများပါဝင်ပါသည်။စာတမ်းတစ်ခုအရ(၂၃၅) ယောက်သော အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏ လင်ယောက်ျားနှင့်လင် ယောက်ျား၏ မိသားစုများမှ ၂၀၂၀ ခုနှစ် ပထမကိုးလတာကာလ အတွင်းတွင်သတ်ဖြတ်ခြင်း ခံရကေပြောင်းကို တွေ့ရပါသည်။²³ ထိုကိန်းဂဏန်းသည် ၂၀၀၁ခုနှစ်မှ ၂၀၁၉ ခုနှစ်အတွင်းတွင် ၃၃၀၀ အထိ ရောက်ရှိခဲ့ပါသည်။ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ယူဆထားသည်မှာ “ထိုကဲ့သို့သော အကြမ်းဖက်မှုများ၏ မှန်ကန်သောဖြစ်ပွားနှုန်း၏အစိတ်အပိုင်းအချို့ကိုသာလျှင် တရားဝင်သတင်းပေးစာရင်း²⁴ ပြထားသည်”ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။ဘာသာရေးနယ်ပယ်နှင့် မျိုးနွယ်ဝင် လူနည်းစုမှအမျိုးသမီးများအပေါ်အကြမ်းဖက်မှုများသည်လည်း၎င်းတို့၏“နှစ်ဖက်ယုံကြည်မှု ကင်းမဲ့ခြင်း”အခြေအနေကေပြောမြင့် မားလျက်ရှိပါသည်။²⁵

²² “ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံကျားမအညွှန်းကိန်း”

²³ “အမျိုးသမီးများအပေါ်အကြမ်းဖက်ခြင်း”

²⁴ အထက်ပါအတိုင်း

²⁵ အထူးစုံစမ်းရေးအစီရင်ခံစာတင်သွင်းသူ၏ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံခရီးစဉ်အတွင်း အမျိုးသမီးများအပေါ်အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ ၎င်းတို့၏ဖြစ်ပေါ်စေမှုများနှင့် အကျိုးဆက်များတွေ့ရှိချက်များ၊ လူ့အခွင့်အရေးမဟာမင်းကြီးရုံး (၂၀၁၃ခုနှစ်၊ မေလ ၂၀-၂၉ ရက်)၊ A/HCR/26/38/Add 2.https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewiF8JTMptTuAhVZFFKH W2EA8sQFJAegQIBRAC&url=https%3A%2F%2Fwww.ohchr.org%2FEN%2FHRBodies%2FHRC%2FRegularSessions%2FSession26%2F Documents%2FA-HRC-26-38-Add2_ar.doc&usg=AOvVaw3ZKLZEm0WuRMQcTDInXa8c

သီရိ လင်္ကာနိုင်ငံ

သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ၏ လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်များတွင်လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းဆိုင်ရာမှတ်ပုံတင်ခြင်း ထုံးစံ ၁၉၀၈၊ အထွေထွေဥပဒေ နှင့် သုံးဦးသုံးဖလှယ်ဥပဒေများ၊ မွတ်ဆလင်လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်း နှင့် ကွာရှင်းပြတ်ဆဲခြင်းအက်ဒ်ဥပဒေ (သီရိလင်္ကာ မွတ်ဆလင်များအတွက်)၊ ကန်ဒန်းလက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းနှင့် ကွာရှင်းပြတ်ဆဲခြင်း အက်ဒ်ဥပဒေ (ကန်ဒန်းဆင်ဟာလီလူမျိုးများအတွက်)၊ သီစဝလာမီဥပဒေ (တမီးလ်လူမျိုးများအတွက်) စသည်တို့ ပါဝင်ပါသည်။²⁶ ကန်ဒန်းခလေ့ထုံးတမ်းများတွင် လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းဆိုင်ရာမှတ်ပုံတင်ခြင်း သည် မဖြစ်မနေ လုပ်ဆောင်ရပြီး အထွေထွေဥပဒေနှင့်မွတ်ဆလင်ဥပဒေများတွင် ရွေးချယ်လုပ်ဆောင်ခွင့်ပြုထားသည်။²⁷

သီရိလင်္ကာ၏ ခန့်မှန်းချက် မွတ်ဆလင်လူများပေါင်း ၂ သန်းခန့် (လူဦးရေ၏ ၁၀ % ခန့်)သည် ၁၉၅၁ ခုနှစ်မှ မွတ်ဆလင်လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းနှင့် ကွာရှင်းပြတ်ဆဲခြင်း အက်ဒ်ဥပဒေ(MMDA) ဟု ပုံမှန်သိရှိထားသည့် မွတ်ဆလင်မိသားစုဥပဒေကို လိုက်နာရပါသည်။ MMDAတွင် “အမျိုးသမီးများအပေါ်သက်ရောက်မှုကြီးမားသည့်” များစွာသော ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် ပြဌာန်းချက်များ ပါဝင်ပါသည်။²⁸ မွတ်ဆလင်အမျိုးသမီးလူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားပုံပိုးထောက်ပံ့သူ၊ ရှေ့နေများ၊ သုတေသနပညာရှင်များ နှင့် စာရေးဆရာများပါဝင်သည့် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ဖြစ်သော မွတ်ဆလင် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာ ဥပဒေပြန်လည်ပြင်ဆင်ရေး လုပ်ငန်းအဖွဲ့ (MPLRAG) မှ MMDA ၏ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို အောက်ပါအတိုင်းပြုစုဖော်ပြထားပါသည်။²⁹

- မွတ်ဆလင်များအတွက်လက်ထပ်ထိန်းမြားရန် အငယ်ဆုံးအသက်ကန့်သတ်ချက်ကို ပြဌာန်းသတ်မှတ်ခြင်းမရှိဘဲ ကလေးသူငယ်များလက်ထပ်ခြင်းကို တရားဝင်ခွင့်ပြု ထားခြင်း၊ (

²⁶ “သီရိလင်္ကာ၏ကျားမအညွှန်းကိန်း”၊ စီးပွားရေးပေါင်းစည်းလုပ်ဆောင်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်း (ရက်စွဲမပါ) <https://www.genderindex.org/wp-content/uploads/files/datasheets/2019/LK.pdf>

²⁷ အထက်ပါအတိုင်း

²⁸ “CEDAW အပြုသဘောဆောင်သည့်စကားဝိုင်းမှ သီရိလင်္ကာအစိုးရအတွက် အရေးကြီးသည့်ရေးရာများနှင့် မေးခွန်းများ”၊ အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှု ကွန်ယက်၊ ၂၀၁၆ ဇူလိုင်။ https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/LKA/INT_CEDAW_NGO_LKA_24266_E.pdf

²⁹ ဆင်ဟာလာ-အပိုဒ် ၁၆(၁)အပေါ်အမေးများသည့် မေးခွန်းများ၊ “မွတ်ဆလင်ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ဥပဒေပြင်ဆင်ရေးလှုပ်ရှားမှုအဖွဲ့(ရက်စွဲမပါ)။

<https://mplreforms.com/article-16/>

ကွာဇီ Quazi သည် ကလေးသူငယ်လက်ထပ်ခြင်းကို အသက် ၁၂ နှစ်နှင့် အောက် ငယ်ရွယ်သည့် အသက်အရွယ်များ အထိပင်လျင် ခွင့်ပြုနိုင်သည်။)

- မဖြစ်မနေ (နှင့်စာဖြင့်ရေးသားဖော်ပြထားသည့်) သေဘာတူညီချက်ကိုသတို့သမီးဖက်မှ လိုအပ်ချက်အဖြစ် တောင်းဆိုမှုမရှိခြင်း၊
- အမျိုးသားများနှင့်အမျိုးသမီးများအတွက်ကွာရှင်းပြတ်ဆဲရာတွင် မတူညီသည့်အခြေအနေ များ ပါရှိခြင်း၊
- လင်ယောက်ျားအမျိုးသားများကိုသာလျှင် အကြောင်းပြချက်မပါဝင်ဘဲ တစ်ဖက်သက် ကွာရှင်းပြတ်ဆဲနိုင်သည့် အခွင့်အရေးပေးထားခြင်း၊
- အမျိုးသမီးဇနီးမယားများအတွက်ကွာရှင်းပြတ်ဆဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်သည်ရှည်ကြာခြင်း၊ အကေပြတင်းပြချက်များနှင့် သက်သေများ လိုအပ်ခြင်း၊ အသိသက်သေနှင့် တရားရုံး ကြားနာမှုများ လုပ်ဆောင်ရခြင်း၊
- ကွာဇီအပေါ်တွင် မူတည်၍ ဇနီးမယားများနှင့် ကလေးများ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် မျှတခြင်းမရှိသည့်ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်ခြင်း၊
- အိမ်ထောင်တစ်ခုထက်ပို၍ထားခြင်းအလေ့အထ ကို ဇနီး/များ သို့မဟုတ် ဇနီးဖြစ်မည့်သူ (နှင့် ၎င်းတို့ သိရှိထားခြင်းမရှိဘဲ) ၏ ဘဘောတူညီချက် တောင်းခံရန် မလိုအပ်ခြင်း၊
- အရည်အချင်းပြည့်မီသည့် အမျိုးသမီးများကို လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းမှတ်ပုံတင် အရာရှိများ၊ကွာဇီများ၊ တရားရုံးအဖွဲ့ဝင်များ၊ ကွာဇီဘုတ်အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် လုပ်ကိုင်ခွင့် မပြုထားပါ။ ကွာဇီ၏အနေအထားသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ ဝင်ငွေပံ့ပိုးပေးထား၍ အခွန် ငွေများဖြင့်ပံ့ပိုးထားသည့်အဆင့်ဖြစ်ကာအမျိုးသမီးများကိုလိင်အခြေပြုချက်တစ်ခု တည်းဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခွင့်ပေးထားပြီး၊ အပိုဒ် ၁၆ (၁) တွင် ထပ်မံ၍ ဤနိုင်ငံတော် အစိုးရမှ ခွဲခြားဆက်ဆံချက်များကို “တရားဝင်ခွင့်ပြု” ထားပါသည်။
- ကွာဇီများသည် အရည်ပြည့်မီချက်များအတွက် မဖြစ်မနေ ပြည့်မီရမည့် လိုအပ်ချက်များ သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိသကဲ့သို့ မဖြစ်မနေ လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးခြင်းများလည်းမလို အပ်ပါ။

MMDAကို ပြင်ဆင်ရန် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုအဖြစ်သီရိလင်္ကာနိုင်ငံသည် လက်ထပ် ထိန်းမြားခြင်း အတွက် အငယ်ဆုံးအသက် ကန့်သတ်ချက်ကို အသက် ၁၈ နှစ် အဖြစ်သတ်မှတ်ရန်နှင့် ထိန်းမြား လက်ထပ်ရန်သတို့သမီးများအား ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် သဘောတူညီချက်လက်မှတ်ရေးထိုးရန် နှင့်

အမျိုးသမီးကွာဖီများကိုခွင့်ပြုပေးရန်စသည်တို့ပါဝင်သည့် ပြင်ဆင်ချက်များကိုလက်ရှိတွင်လုပ်ဆောင်ရန် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိပါသည်။³⁰

MMDA သည် ဝေဖန်မှုများစွာခံရလျက်ရှိပြီး လက်ရှိတွင်ပြန်လည်ပြင်ဆင်ပေးခြင်းလဲရေးအတွက် လုပ်ဆောင်လျက်ရှိပြီး ကန်ဒန်းဥပဒေသည် အထူးအခြေအနေများတွင် အသက်မပြည့်သည့် လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းကိုလည်း ခွင့်ပြုထားကေခြင်း သိရှိရန် အရေးကြီးပါသည်။ “အကယ်၍ နှစ်ဖက်စလုံးသည် အသက် (၁၈) နှစ်ပြည့်ပြီးသောအခါတစ်နှစ်တာကာလအထိ အတူတကွ နေထိုင်ပြီး သို့မဟုတ် အတူတကွနေထိုင်ခြင်းမှ ကလေးမွေးဖွားခြင်းရှိပါက” အသက်မပြည့်ဘဲ အတူနေထိုင်ခြင်းကို တရားဝင်အဖြစ်သတ်မှတ်ထားပါသည်။ အထွေထွေလက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်း ဆိုင်ရာ မှတ်ပုံတင်ခြင်းထုံးစံ သည်လည်း ကလေးသူငယ် လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းနှင့် ပက်သက်၍ “ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ”³¹ ပါဝင်လျက်ရှိပါသည်။ ပုဒ်မ ၁၅ မှ အသက် ၁၈ နှစ်အောက် လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းကို ခွင့်မပြုသော်လည်း ပုဒ်မ ၂၂ တွင် မိဘသဘောတူညီချက် အရသာဖြစ်သည်ဟု ဆိုထားပါသည်။³²

သီရိလင်္ကာသည် တောင်အာရှဒေသတွင် ကလေးသူငယ် လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်း အနိမ့်ဆုံးနိုင်ငံ များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ခန့်မှန်းချက်များအရ အမျိုးသမီးငယ်များ၏ ၁၀% ခန့်သည် အသက် ၁၈ နှစ်မတိုင်ခင် လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းသော်၎င်း၊ အတူနေထိုင်ခြင်းသော်၎င်းပြုလုပ်ကြပြီး၊ ၁ % သည် အသက် ၁၅ နှစ်မတိုင်ခင် ထိုသို့ပြုလုပ်ကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။³³ သို့သော်လည်း ကလေးသူငယ် လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းနှုန်းသည် ဒေသများစွာတွင် တိုးပွားလာလျက်ရှိပြီး အထူးသဖြင့်ဖွံ့ဖြိုးမှု နည်းသည့်ဒေသများနှင့် ပထဝီမြေပြင်အားဖြင့် ခြောက်သွေ့မိုးနည်းသော ဒေသများတွင်များစွာ တိုးပွားလာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။³⁴

³⁰ သီရိလင်္ကာ-မွတ်ဆလင်လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်း နှင့် ကွာရှင်းပြတ်ဆဲရေး ပြင်ဆင်ရန်အက်ဒ်ဥပဒေ” အရှေ့အလယ်ပိုင်းအာဖရိကမြောက်ပိုင်း ငွေးကြေးကွန်ရက်၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၆ရက်၊ <https://menafn.com/1101395507/Sri-Lanka-Muslim-Marriage-and-Divorce-Act-to-be-amended>

³¹ “သီရိလင်္ကာကျားမအညွှန်းကိန်း”

³² အထက်ပါအတိုင်း

³³ “သီရိလင်္ကာ” အမျိုးသမီးငယ်များကို သတို့သမီးဖြစ်ခြင်းကန့်ကွက်ခြင်း၊ (ရက်စွဲမပါ) <https://www.girlsnotbrides.org/child-marriage/sri-lanka/>

³⁴ “သီရိလင်္ကာကျားမအညွှန်းကိန်း”

ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် ကွာရှင်းပြတ်ဆဲရေး ဥပဒေများသည် အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်သည့် အိမ်ထောင်များမှ စွန့်ခွာရန် ခက်ခဲစေပါသည်။ MMDA သည် အမျိုးသားများအား တာလာ Talaq လုပ်ငန်းစဉ်မှတစ်ဆင့် ၎င်းတို့၏ဆန္ဒများအတိုင်း ကွာရှင်းပြတ်ဆဲခွင့်ပေးထားပြီး အမျိုးသမီး အနေ ဖြင့် ထိုသို့ပြုလုပ်လုပ်ပါက ကွာဇီ တရားရုံးများတွင် ၎င်းတို့၏ လင်ယောက်ျား အမျိုးသားများ၏ “အပြစ်” ရှိကြောင်းကို ပြသခြင်းဖြင့် ပြုလုပ်ရပါသည်။ ထို“အပြစ်” ကိုလည်း အမျိုးသား ကွာဇီများမှ စစ်ဆေးအကဲဖြတ်ပါသည်။ ကန်ဒန်းဥပဒေသည် အမျိုးသမီးများကိုကွာရှင်း ပြတ်ဆဲရန်အတွက် သိသာထင်ရှားပြီး လုံလောက်သည့်အကြောင်းပြချက်များ ပြသရန်လိုအပ်ပါသည်(ဥပမာ ဖောက်ပြန်ခြင်း နှင့် လွန်ကျူးစွာ ငြင်းပန်းနိုင်စွမ်းခြင်း)။ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံရှိ အမွေဆက်ခံရေး ဥပဒေ များသည်လည်း ဘာသာရေးနှင့် လူမျိုးရေးတို့အပေါ် အခြေခံ၍ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ/မိသားစုရေး ဥပဒေများ အလိုက်ကွဲပြားပါသည်။ ၁၉၃၈ ခုနှစ် ကန်ဒန်းဥပဒေကြေညာချက်နှင့် ပြင်ဆင်ချက်သည် ရွှေ့ပြောင်းနိုင်သည့်ပိုင်ဆိုင်မှုများအတွက် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများကို တန်းတူညီညွတ်အခွင့် အရေးများ ပေးထားသော်လည်းအမျိုးသမီးများအနေဖြင့် မြေယာအမွေဆက်ခံခွင့်ကို တန်းတူညီစွာ မရရှိပါ။ ၁၉၃၁ခုနှစ် မွတ်ဆလင် သေတမ်းစာမပါသည့် အမွေဆက်ခံခွင့် အက်ဒ်ဥပဒေအရ အမျိုးသမီးအမွေခံများသည် သေဆုံးသွားသူနှင့် တူညီသည့်ဆက်နွယ်မှု အတိုင်းအတာရှိသည့်တူညီ အမျိုးသားအမွေခံများထက်မှ ချေဝမှုများလျော့နည်းစွာ ရရှိကြသည်။ တစ်ခုလပ်အမျိုးသမီး တစ်ဦးသည် တစ်ခုလပ်အမျိုးသားတစ်ဦး အမွေခံရရှိသည်ထက် ထက်ဝက်သာလျင်ရရှိ ကြပါသည်။³⁵

အမျိုးသမီးများအပေါ်အကြမ်းဖက်ခင်းသည် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံအချို့ဒေသများတွင် ကျယ်ပြန့်စွာ တွေ့ရှိရပြီး အများအားဖြင့်သတင်းပေးမှတ်တမ်းတင်ခြင်းမရှိပါ။³⁶ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ပြည်တွင်းစစ် အဆုံး သတ်ပြီးစဉ်ကတည်းက နိုင်ငံ၏ မြောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့ပိုင်းဒေသများတွင် စစ်တပ်အခြေစိုက် တည်ရှိခြင်း၏အကျိုးဆက်အားဖြင့် တမီးလ်အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသမီးငယ်များကြားသိသာ ထင်ရှားစွာ အနှောက်အယှက်ပြုခြင်းအရေအတွက်မှ တိုးပွားလာလျက်ရှိပါသည်။³⁷ သီရိလင်္ကာ နိုင်ငံတွင်

³⁵ “ကျားမနှင့်မေမြေပိုင်ဆိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများဒေတာဘေ့၊ သီရိလင်္ကာ”၊ ကုလသမဂ္ဂအစားအစာနှင့်စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့ (ရက်စွဲမပါ) http://www.fao.org/gender-landrights-database/country-profiles/countries-list/national-legal-framework/inheritance-legal-mechanisms/en/?country_iso3=LKA

³⁶ “သီရိလင်္ကာနောက်ခံစာတမ်း”၊ အမျိုးသမီးများနှင့် မိမိအာဇာနည်၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ၊ https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/LKA/INT_CEDAW_NGO_LKA_26306_E.pdf

³⁷ “သီရိလင်္ကာလိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု”၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပညာ (ရက်စွဲမပါ) <https://www.ecchr.eu/en/case/sexual-violence-in-sri-lanka/>

အမျိုးသမီးများအပေါ်အကြမ်းဖက်မှု GBV စာတမ်းများအရ “အမျိုး(သမီး) အိမ်ထောင်ဦးစီးများ၊ စစ်ပွဲတစ်ခုလပ်အမျိုးသမီးများ၊ ယခင်တိုက်ပွဲပါဝင်သူများ၊ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်သူများ၊ ပြည်တွင်းစစ်ပြီးနောက် အမှန်တရားနှင့် တာဝန်ယူမှုတာဝန်ခံမှုရှာဖွေသူ အမျိုးသမီးများသည် အထူးသဖြင့် အကြမ်းဖက်မှု ဖြစ်ရပ်များကိုအကွာအကွယ်မဲ့စွာ ခံစားရပြီး (ဥပမာမုဒိမ်းမှု၊ ပြန်ပေးဆွဲခံရခြင်း၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခံရခြင်း၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာလာဘ်စားခြင်း၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျွန်ပြုခံရခြင်း) စစ်တပ်နှင့် ရဲများမှ အိမ်တွင်း ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ခြင်းကို ခံရပါသည်။”³⁸ အကြမ်းဖက်မှု ကာကွယ်ရေးအက်ဒ်ဥပဒေသည် ရဲများနှင့် စစ်တပ် တပ်သားအဖွဲ့ဝင်များကို ကိုယ်ခန္ဓာရှာဖွေခြင်းနှင့် သင့်တော်သည့် အကေပြောင်းပြချက် သို့မဟုတ် ကြိုတင်ခွင့်ပြုချက် မလိုအပ်ဘဲ “ရှာဖွေခွင့်” ပေးထားပါသည်။ အခြားတောင်အာရှ နိုင်ငံများကဲ့သို့ပင် သီရိလင်္ကာ၏လိင်အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု GBV ခံစားရသူများသည် တရားမှီတရားမဲ့ ကိုရရှိရန် အကန့်အသတ်များစွာ ကြုံတွေ့ရပြီး စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကိစ္စရပ်များတွင်လွန်စွာ နှောင့်နှေးမှုများကြုံတွေ့ရကာ ပြစ်ဒဏ် ပေးမှုနှုန်း အလွန်နည်းပါးခြင်း နှင့် မျှတမှုမရှိသည့် ရလဒ်များကိုသာရရှိပါသည်။ အမျိုးသမီးလိင်အင်္ဂါဖြတ်တောက်ခံရခြင်းသည် ဒေဠုဒီဒီဒီရာ လူ့အဖွဲ့အစည်းအကြားအလေ့အထတစ်ခု ဖြစ်ပြီးကျင့်သုံးပါသည်။ ထိုအလေ့အကျင့်များကို ပြုလုပ်ခြင်းမှကာကွယ်ရန် ဥပဒေများ မရှိပါ။³⁹

မြန်မာ

မြန်မာနိုင်ငံသည် “ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အမျိုးသမီးများ၏အထူးထိန်းမြားလက်ထပ်ခြင်းနှင့်အမွေဆက်ခံခြင်းအက်ဥပဒေ ၁၉၅၄၊ အစွလမ်ဘာသာရေးအက်ဒ်ဥပဒေ၊ ခရစ်ယန် ထိန်းမြားလက်ထပ်ရေးအက်ဒ်

³⁸ “သီရိလင်္ကာနောက်ခံစာတမ်း”
³⁹ “သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ”၊ အေဘတ်စီမံကိန်း (ရက်စွဲမပါ) <https://www.orchidproject.org/about-fgc/where-does-fgc-happen/sri-lanka/>

ဥပဒေ နှင့် ဟန္တုဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာဆိုင်ရာ ဥပဒေများ ကဲ့သို့သော ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ၊ ဘာသာရေးနှင့် အရပ်ဖက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများ” ပါဝင်သည့် ထိန်းမြားလက်ထပ်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေ ပေါင်းစုံကျင့်သုံးသည့် ဥပဒေမူဘောင်တစ်ရပ်ကို ကျင့်သုံးပါသည်။⁴⁰ ပြည်နယ်တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ထိုထိန်းမြားလက်ထပ်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေများသည် သိသာစွာကွဲပြားမှု ရှိသောကြောင့် ထိုဥပဒေများသည် ကျားမတန်းတူညီမှုကို မည်ကဲ့သို့ထိခိုက် သက်ရောက်စေကြောင်း အချက်အလက် နှင့် သတင်းများသည် လိုအပ်ချက် ကွာဟမှုများရှိနေပါသည်။ သုခိသော်လည်း အချို့သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် အတင်းအဓမ္မပြု လက်ထပ်ခြင်း နှင့် အိမ်ထောင်တစ်ခုထက်ပို၍ ထားခြင်းကို ကန့်သတ်ထားပါသည်။ မြန်မာ့ဓလေ့ ထုံးတမ်းစဉ်လာ ဥပဒေများသည် အမျိုးသမီးများ တရားဝင် လက်ထပ်ထိန်းမြားနိုင်သည့် အသက်ကို အသက် ၂၀ အဖြစ် သတ်မှတ်ထားပြီး ဤသည်မှာ ဘာသာရေးဓလေ့ထုံးတမ်းများအရ ကွဲပြားပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အမျိုးသား ငယ်များနှင့် အမျိုးသမီးငယ်များသည် အသက် ၁၄ နှစ်အရွယ်တွင် မိဘများသဘောတူညီချက်ဖြင့် လက်ထပ်ထိန်းမြားနိုင်ပါသည်။⁴¹ မြန်မာပြည်တွင် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများသည် ကွာရှင်းပြတ်ဆဲခြင်းနှင့် အမွေဆက်ခံခြင်းတို့တွင် တန်းတူညီသည့် ဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ရှိသော်လည်း ဘာသာရေးဆိုင်ရာ မိသားစုဥပဒေများအရ အလေ့အထများကွဲပြားပါသည်။ ဥပဒေကြောင်းလန်းမှအရမဟုတ်သည့် အမှန်တကယ်အရပ်ဖက်အတွင်း ကျင့်သုံးသည့် de facto အလေ့အထများ၏ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကိုမူ တွင်ကျယ်စွာမသိရသေးပါ။

မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ ပဋိပက္ခသက်ရောက်မှုများ ခံစားရသည့်အခြေအနေများတွင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှင့် ကျားမအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှု (SGBV) သည် များစွာ “အသံတိတ် မြုပ်ကွယ်” ခြင်းခံထားရပါသည်။⁴² အကျိုးဆက်အားဖြင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှင့် ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု(SGBV) ကိစ္စရပ် အများစုသည် အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ စစ်တပ်အာဏာသိမီး ဥပဒေအောက် ကျရောက်ခဲ့သည့်အခါ

⁴⁰ “မြန်မာ့ကျားမအညွှန်းကိန်း” စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်း (ရက်စွဲမပါ) <https://www.genderindex.org/wp-content/uploads/files/datasheets/2019/MM.pdf>

⁴¹ “မြန်မာ့ကျားမအညွှန်းကိန်း” စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်း (ရက်စွဲမပါ) <https://www.genderindex.org/wp-content/uploads/files/datasheets/2019/MM.pdf>

⁴² ဒေဗီစ်နှင့် ထရူး(၂၀၁၈)၊ ပဋိပက္ခဆက်နွယ်သည့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုများရေတွက်ခြင်းနှင့် သတင်းပေးခြင်း မြန်မာနိုင်ငံ၊ ရယူသောလင့်ခ် https://www.researchgate.net/profile/Jacqui_True/publication/333954913_The_politics_of_counting_and_reporting_conflict-related_sexual_and_gender-based_violence_the_case_of_Myanmar/links/5e5d92bba6fdccbeba1458c0/The-politics-of-counting-and-reporting-conflict-related-sexual-and-gender-based-violence-the-case-of-Myanmar.pdf

ပိုမို၍ သတင်းပေးမှုများမှာ ရပ်ဆိုင်းသွားလျက်ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရိုဟင်ဂျာလူထုအပေါ် အစိုးရထောက်ပံ့မှုဖြင့် အကြမ်းဖက်မှုသည် အထူးသဖြင့် ၂၀၁၇-၂၀၁၈ ကာလများတွင် ကမ္ဘာ့သတင်းမီဒီယာများ၏စိတ်ဝင်စားမှု မြင့်မားလျက်ရှိပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့်အဖွဲ့ မှ မြန်မာ့လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ၏အမျိုးသမီးများနှင့်အမျိုးသမီးငယ်များအပေါ်အကြမ်းဖက်မှု၊ မုဒိမ်း ကျင့်မှု နှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာစော်ကားမှုများကို ကျေးရွာများတွင် အဓိက တိုက်ခိုက်စဉ်ကာလများနှင့် ထိုအဓိကတိုက်ခိုက်မှုများမပြုလုပ်ခင်ရက်သတ္တပတ်ပေါင်း အနည်းငယ်အလို ကာလများတွင်လည်း ကျူးလွန်ခဲ့ကြပြီး တစ်ခါတစ်ရံတွင် ကြိမ်ဖက်ထပ်ခါ စော်ကားမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုထား ပါသည်။⁴³

ထိုင်းနိုင်ငံ

၁၉၅၅ခုနှစ်အရပ်သားနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကုန်ပစ္စည်းအသွယ် ထိုင်းနိုင်ငံရှိ ထိန်းမြားလက်ထပ်ခြင်း၊ မိသားစုရေးရာကိစ္စရပ်များ၊ နှင့် အမွေစားအမွေခံခွင့်ဥပဒေတို့နှင့် ပက်သက်၍ စည်းမျဉ်းများ ချမှတ်ထားပါသည်။ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများသည် လက်ထပ်ထိန်းမြားခွင့် တန်းတူညီမျှသည့် အခွင့်အရေးရှိသော်လည်း တစ်ခုလပ်အမျိုးသမီးတစ်ဦးသည်ထပ်မံအိမ်ထောင်ပြု လိုသည့်အခါတွင် ရက်ပေါင်း(၃၁၀)ရက် စောင့်ဆိုင်းရပြီးတစ်ခုလပ်အမျိုးသားများမှာထိုသို့ စောင့်ဆိုင်းရန်မလိုအပ် ပါ။ ထိန်းမြားလက်ထပ်နိုင်သည့် တရားဝင်အသက်မှာ အမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီးနှစ်ဖက်စလုံး အတွက်(၁၇)နှစ် နှစ်ဖြစ်ပြီး အသက်မပြည့်လက်ထပ်ထိမ်းမြားမှုများကို အဓိပ္ပါယ်သတ်မှတ်ထား ခြင်းမရှိသည့် “အထူး” ကိစ္စရပ်များ အဖြစ် မိဘသဘောတူညီချက်ဖြင့် ခွင့်ပြုထားပါသည်။⁴⁴ ကလေးသူငယ် လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းသည်အစွလမ်ဥပဒေများ ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် အများစု သော တောင်ပိုင်းပြည်နယ်များတွင် ယနေ့တိုင် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ၂၀၁၈ ခုနှစ်မှ စတင်၍ ထိုင်းနိုင်ငံရှိ အစွလမ်လမ်းညွှန် ဧကောင်စီသည် အသက် ၁၇ နှစ်အောက် ကလေးများ

⁴³ “ထိုင်းရင်းသားလူနည်းစုလူမျိုးများအပေါ်မြန်မာ့စစ်တပ်မှ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုများ” လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်အဖွဲ့၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၂၅ ရက်။ <https://www.hrw.org/news/2018/07/25/sexual-violence-burmese-military-against-ethnic-minorities>

⁴⁴ “ထိုင်းနိုင်ငံ ကျားမအညွှန်းကိန်း”၊ စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်း (ရက်စွဲမပါ) <https://www.genderindex.org/wp-content/uploads/files/datasheets/2019/TH.pdf>

အိမ်ထောင်ပြုခြင်းကို ဘာသာရေးကော်မတီမှ ခွင့်ပြုချက်ရယူရမည်ဟုချမှတ်ထားပါသည်။⁴⁵ လိင်တူခြင်းလက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းကို ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေ၏ တန်းတူညီမျှ ဆိုင်ရာ ကတိပြုချက်တွင် “ ဥပဒေအောက်တွင် လူသားအားလုံးသည် တန်းတူညီပြီး ဥပဒေမှ ပေးအပ်သည့် အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ၊ တန်းတူညီသည့် အကာအကွယ်ပေးမှုများ ရရှိရမည်” ဟု ဖော်ပြထားသော်လည်း အရပ်သားနှင့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ ကုန်ပစ္စည်းဥပဒေဥပဒေမှ ခွင့်ပြုထားခြင်းမရှိပါ။⁴⁶ သို့သော်လည်းလက်တလောတွင် တိုးတက်ပေးခြင်းလဲမှု တစ်ခုအဖြစ် တွေ့နိုင်သည်မှာ ကို ထိုင်းအစိုးရမှ လိင်တူထိုင်း စုံတွဲများအား မှတ်ပုံတင်ခြင်း နှင့် တန်းတူညီအခွင့်အရေးများရပိုင်ခွင့်ကို လိင်ကွဲစုံတွဲများကဲ့သို့ ရပိုင်ခွင့်ကို ခွင့်ပြုသည့် “အရပ်သားများမိတ်ဖက်ဆက်နွယ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေကြမ်း” ဟုခေါ်သည့် ဥပဒေကြမ်းတစ်ခုကို လက်ခံခဲ့ပါသည်။

ထိုင်းလူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ်အကြမ်းဖက်ခြင်းသည် ကြီးမားသည့် ပြဿနာ တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လိင်အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု (SGBV) ဖြစ်ပွားခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိန်းဂဏန်း အချက်အလက်များကို နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် တွေ့ရှိရခြင်းမရှိပါ။ အနီးကပ်ရင်းနှီးသူမှ အကြမ်းဖက်ခြင်းအား ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာကိစ္စရပ်တစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်လျက်ရှိပြီး ကိစ္စရပ်များစွာကိုမှတ်တမ်းတင်ထားခြင်းမရှိပါ။⁴⁷ ကိန်းဂဏန်းများအရ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှု ကိစ္စရပ်များသည် ၂၀၁၀ ခုနှစ် မှ ၂၀၁၃ ခုနှစ်အတွင်း ၂၅ ၇၆၇ ကိစ္စရပ်မှ ၃၁ ၈၆၆ ကိစ္စရပ်အထိ အသီးသီး သိသာစွာမြင့်တက်ခဲ့ပါသည်။⁴⁸ တော်ဝင်ထိုင်း မူဝါဒ စာတမ်းအချက်အလက်အရ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှ ဒီဇင်ဘာလ ၃၁ ရက်နေ့အထိ မုဒိမ်းမှုတိုင်ကြားချက်ပေါင်း ၁၉၆၅ ခု ရှိခဲ့ပါသည်။⁴⁹ အမျိုးသမီးလိင် အင်္ဂါဖြတ်တောက်ခြင်း (FGM) ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်အချို့ကို တောင်ပိုင်း

⁴⁵ “ထိုင်းနိုင်ငံ အစွလမ်မစ်ခေါင်းဆောင်များသည် ကလေးသူငယ်လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းကို စည်းမျဉ်းတင်းကြပ်ထားသည်” တွဲဖက်သတင်း၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၁၄ ရက်၊ <https://apnews.com/article/f6d46cd35d2c460b8e789c835bb96bc3>

⁴⁶ ချန်ဒရာ ရီနာ၊ “ထိုင်းနိုင်ငံ လိင်ပိုင်းသေသံယူမှုကွဲပြားသူများအရေးလှုပ်ရှားသူများသည် လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှကို ဥပဒေအရတောင်းဆိုကြသည်” ရုတ်တရက်သတင်း၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၂၂ ရက်၊ <https://www.reuters.com/article/us-thailand-lgbt-lawmaking-trfn/thai-lgbt-activists-in-legal-bid-to-force-marriage-equality-idUSKBN1XW0J0>

⁴⁷ မွန်တာကန် ချူမ်ချစ် အပေါင်းအပါများ၊ “အနီးကပ်ရင်းနှီးသူအိမ်ထောင်ဖက်အကြမ်းဖက်မှု ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပွားနှုန်း” စပရင်ဂျာ ဂျာနယ်မိသားစုတွင်း အကြမ်းဖက်မှု၊ ဇူလိုင်လ ၂၀၁၈၊ doi:10.1007/s10896-018-9960-9, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5986850/>

⁴⁸ အထက်ပါအတိုင်း

⁴⁹ ဆယ်ဗာ အန်နာ၊ “ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ကျားမအကြမ်းဖက်မှုပြဿနာရပ်များရှိသည်”၊ The Diplomat၊ ၂၀၂၀ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ။

ပြည်နယ်များတွင်တွေ့ရှိရသော်လည်း ဤအလေ့အကျင့်နှင့်အကြိမ်အရေအတွက်နှင့်အတိုင်းအတာအား ယေဘုယျအားဖြင့်မသိရှိရသေးပါ။

အင်ဒိုနီးရှား

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရှိ လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်း/ကွာရှင်းခြင်း၊ မိသားစုဆက်နွယ်မှုများ၊ ပိုင်ဆိုင်မှုအမွေခံခြင်း၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာပေါင်းစည်းမှုနှင့် စီးပွားလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ပါဝင်လုပ်ကိုင်မှုများကို အရပ်သား၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း(adat)နှင့် ရှုရီလာဥပဒေတို့မှ ပေါင်းစည်း၍ ယေဘုယျ အားဖြင့် ဘာသာရေးအရအသင့်တော်အဖြစ်အသုံးပြုပါသည်။⁵⁰ လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်း ဥပဒေ ၁/၁၉၇၄အရ လက်ထပ် ထိန်းမြားခြင်း ကိစ္စရပ်အားလုံးသည် ဘာသာရေးပွဲတော်နှင့် နိုင်ငံတော်ထံမှတ်ပုံတင်ခြင်း ပြုလုပ်ရမည်ဟု စည်းမျဉ်းချမှတ်ထားပါသည်။ ထိုဥပဒေတွင် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများအား ကွာရှင်းပြတ်ဆဲရန်ပြုလုပ်ခွင့် တန်းတူညီသည့်အခွင့်အရေးပေးထားပြီး မှုတသည့်လူထုအခြေအနေတစ်ရပ်ကိုထိန်းသိမ်းထားပါသည်။ သို့သော်လည်း ထိုဥပဒေသည်အမျိုးသားများအား “မိသားစု၏အိမ်ထောင်ဦးစီး” ဖြစ်ပြီးအမျိုးသမီးများသည် “အိမ်ထောင်စုများ၏မိခင်များ” ဖြစ်သည်ဟုအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပါသည်။⁵¹ ဤဥပဒေသည် ဘာသာရေးနှောလက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းနှင့် ပက်သက် ၍ ရှင်းလင်းမှုမရှိဘဲယဉ်ကျေးမှုနှင့်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာအဟန့်အတားများမှ ထိုကိစ္စရပ်များကို ပိုမိုရှုပ်ထွေးစေပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှားအူလာမာကောင်စီသည် ဘာသာရေးနှောလက်ထပ် ထိန်းမြားခြင်းကို “haram” အဖြစ်သတ်မှတ်ကြေငြာ ထားပါသည်။ အစိုးရဝန်ထမ်းများသည် ထိုကဲ့သို့သော လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်းကို ဘာသာရေးနှောလက်ထပ် ထိန်းမြားခြင်းအဖြစ် မှတ်ပုံတင်ခြင်းကို အားပေးခြင်းမရှိပါ။⁵² လိင်တူလက်ထပ်ခြင်းကို အင်ဒိုနီးရှား နိုင်ငံတွင်

⁵⁰ “လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကျားမအညွှန်းကိန်း”၊ OECD ဖွံ့ဖြိုးရေးစင်တာ ၂၀၁၉၊ <https://www.genderindex.org/wp-content/uploads/files/datasheets/2019/ID.pdf>

⁵¹ အိုရှောင်နက်စီ ကိတ်၊ ခေတ်သစ်အင်ဒိုနီးရှား ကျားမရေးရာ၊ နိုင်ငံတော်နှင့် လူမှုစွမ်းအားများ၊ ပထမအကြိမ်ပုံနှိပ်ခြင်း၊ လန်ဒန်၊ ဧရာဝတီလက်ဂျီ၊ ၂၀၀၉။

⁵² “အင်ဒိုနီးရှားတွင် ဘာသာခြားများလက်ထပ်ခြင်းသည်တရားဝင်ဖြစ်သည်-သို့သော်အဟန့်အတားများများစွာရှိသည်၊ အမေရိကန်အသံ-English” ၂၀၂၁ ခုနှစ် မတ်လ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ရယူသည်၊ <https://www.voanews.com/east-asia-pacific/indonesia-interfaith-marriage-legal-many-obstacles>.

အသိအမှတ်ပြုခြင်း မရှိဘဲအာချေးနှင့် တောင်ဆူမားကြားပြည်နယ်များတွင် ပြစ်ဒဏ်ပေး ခြင်းကို ပြုလုပ်ပါသည်။ နိုင်ငံအတွင်းတွင်ကလေးသူငယ်လက်ထပ်ခြင်းကို တွင်ကျယ်စွာပြုလုပ် လေ့ရှိပါသည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသမီး ၉ ဦးတွင် ၁ ဦးသည် အသက် ၁၈ နှစ် မတိုင်ခင်တွင် လက်ထပ်ကြပါသည်။⁵³ သို့သော်လည်း အင်ဒိုနီးရှားသည် ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသမီးငယ်များ လက်ထပ်ထိန်းမြားနိုင်သည့် တရားဝင်အငယ်ဆုံးအသက်အား (၁၉) နှစ်အဖြစ် တိုး၍သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး အခြားတိုင်းပြည်များ အတွက်အတုယူဖွယ် ဥပမာဖြစ်ပါသည်။ မိဘများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ သမီးမိန်းကလေးများကို အငယ်ဆုံးအသက်သတ်မှတ်ချက်မရှိဘဲ စောလျင်စွာ လက်ထပ်ထိန်းမြား နိုင်ရန် အသနားခံခွင့်ပြုချက် ချွင်းချက်အဖြစ်လုပ်ဆောင်နိုင် ပါသည်။

အမျိုးသမီးအပေါ်အကြမ်းဖက်မှုနှုန်းသည် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် မြင့်မားလျက်ရှိပါသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် အိမ်ထောင်စု ၉၀၀၀အား နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းစစ်တမ်းကောက်ယူရာတွင် အသက် (၁၅) နှစ်မှ (၆၄) နှစ်အရွယ်ရှိ အမျိုးသမီး ၃၃ % သည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှင့်/သို့မဟုတ် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု များကို ခံစားတွေ့ကြုံခဲ့ရကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ၄၂ % သော အမျိုးသမီးများသည် လွတ်လပ် ခွင့်ကိုချုပ်ချယ်ကန့်သတ်မှုများ ကြုံတွေ့ရကြောင်း ဖော်ပြထားပြီး ၎င်းတို့တွင် လူမှုဆက်ဆံရေး များကို ထိန်းချုပ်ခံရခြင်း၊ ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့်ကို ကန့်သတ်ခံရခြင်း၊ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု ဝန်ဆောင်မှုများကို ကန့်သတ်ခံရခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။⁵⁴ မုဒိမ်းမှုများနှင့် အိမ်ထောင်အတွင်းမုဒိမ်းကျင့်ခံရခြင်းများသည် အပြစ်ပေးဒဏ်ခတ်နိုင်သည့် ကျူးလွန်မှုများ ဖြစ်သော်လည်းမုဒိမ်းမှုနှင့်လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ စော်ကားခံရမှုကိစ္စရပ်များကို တရားရုံးတွင်တိုင်ကြား ခြင်း ဖြစ်ရပ်မှာ အလွန်နည်းပါးပါသည်။ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာစော်ကားမှုကိုရာဇသတ်ကြီးတွင် တိကျ ရှင်းလင်းစွာ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်းမရှိပါ။

အမျိုးသမီးလိင်အင်္ဂါဖြတ်တောက်ခံရခြင်းသည် နိုင်ငံတွင်းကြီးမားသော ပြဿနာရပ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ထိုအလေ့အထကိုတွေ့ကြုံခံစားရသည့် အမျိုးသမီး ရာခိုင်နှုန်း (၄၉%) ရှိပြီး ကမ္ဘာတွင်တတိယ အဆင့် ဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ ၂၀၁၃ခုနှစ် အင်ဒိုနီးရှားအခြေခံ ကျန်းမာရေး သုတေသန လေ့လာမှုမှ ၅၁% သော အမျိုးသမီးငယ်များသည် အသက် (၁၁) နှစ်အထိ လိင်အင်္ဂါဖြတ် တောက်ခြင်းကိုခံရပါသည်။

⁵³ “ကလေးသူငယ်လက်ထပ်ထိန်းမြားခြင်း” ၂၀၂၁ခုနှစ် မတ်လ ၂၉ရက်၊ <https://www.unicef.org/indonesia/reports/child-marriage-in-indonesia>.

⁵⁴ “အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံပျံ့နှံ့ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် အမျိုးသမီးများအပေါ်အကြမ်းဖက်မှုစစ်တမ်းအသစ်”၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ် မတ်လ ၂၉ ရက်နေ့တွင်ရယူသည်၊ [/fr/node/16015](#)

အမျိုးသမီးလိင်အင်္ဂါဖြတ်တောက်ခြင်း (FGM) ကို အများသောအားဖြင့် အသက် (၁) လ မှ (၅) လ ကြား (၂၀၁၃ ခုနှစ် အချက်အလက်များအရ ၇၂ %) ပြုလုပ်ပြီး အသက် (၁) နှစ်မှ (၄)နှစ်ကြား ၁၃.၉ % နှင့် အသက် (၅) နှစ်မှ(၁၁)နှစ်ကြားတွင် ၃.၃ % အထိ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိပါသည်။⁵⁵ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးလိင် အင်္ဂါဖြတ်တောက်ခြင်း (FGM) ကို အများသောအားဖြင့် ဘာသာရေးအရ တက်ကြွလုပ်ဆောင်ပါသည်။ ပြည်နယ် (၁၀)ခုမှ အိမ်ထောင် စုပေါင်း ၄၂၅၀ ခု ကို ၂၀၁၇ ခုနှစ် စစ်တမ်းကောက်ယူရာတွင် ၉၂ % သော ဖြေဆိုသူ များသည် အမျိုးသမီး အမျိုးသမီးလိင် အင်္ဂါဖြတ်တောက်ခြင်း ဘာသာရေးအလေ့အထဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြပါသည်။ ၉၇% သော ဖေပြေဆိုသူများသည် ထိုအလေ့အထကို ဘာသာရေးနှင့်လေ့ ထုံးတမ်းအရ အလေ့အထတစ်ခုအဖြစ် သဘောတူလက်ခံကြပါသည်။ အမျိုးသမီးလိင် အင်္ဂါဖြတ်တောက်ခြင်း (FGM) သည် အင်ဒိုနီးရှားတွင် နိုင်ငံရေး ကိစ္စရပ်တစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနသည် အမျိုးသမီးလိင် အင်္ဂါဖြတ်တောက်ခြင်း (FGM) အား၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် တားမြစ်ထားပြီး ဆေးပညာ ကျွမ်းကျင်သူများကိုလည်း အမျိုးသမီးလိင် အင်္ဂါဖြတ်တောက်ခြင်း (FGM)ပုံစံအမျိုးမျိုးကို ပြုလုပ်ခြင်းကိုလည်းတားမြစ်ထားပါသည်။ ဤစည်းမျဉ်းဥပဒေအား အင်ဒို နီးရှားအူလီမာကောင်စီမှ ကန့်ကွက်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၉ခုနှစ်တွင် ထိုစည်းမျဉ်းဥပဒေအားအစွလမ် ဆန့်ကျင်ရေးအဖြစ် အစွလမ်ဘာသာရေး ကန့်ကွက်ဥပဒေတစ်ရပ် ကေပြောခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသမီးလိင်အင်္ဂါဖြတ်တောက်ခြင်း (FGM) ကို ဆေးဝါး နည်းပညာများအရသာ လုပ်ဆောင်ရန် ခွင့်ပြုခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်းစာတမ်းများအရ အမျိုးသမီးလိင်အင်္ဂါ ဖြတ်တောက် ခြင်း(FGM)ကို ဆေးဝါးသင်တန်းတက်ရောက်ထားခြင်းမရှိသည့် အရပ်ဖက်မီးဖွားအကူနှင့် သားဖွား ဆရာမများမှ ပုံမှန်လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။⁵⁶

⁵⁵ “လေ့လာချက်၊ “လေ့လာချက်၊ အင်ဒိုနီးရှားသည် FGM အား ဘာသာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအလေ့အကျင့်များအဖြစ်တန်ဖိုးထားသည်၊ အမေရိကန်အသံ-အင်္ဂလိပ်” ၂၀၂၁ ခုနှစ် မတ်လ ၂၉ တွင် ရယူထားသည်။ <https://www.voanews.com/east-asia-pacific/study-indonesians-embrace-fgm-religious-traditional-practice>.

⁵⁶ “လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကျားမအညွန့်ကိန်း”၊ OECD ဖွံ့ဖြိုးရေးစင်တာ ၂၀၁၉၊ <https://www.genderindex.org/wp-content/uploads/files/datasheets/2019/ID.pdf>

သီးခြားဂရုပြုအာရုံစိုက်မှုနှင့် ပံ့ပိုးမှုများအတွက် လုပ်ဆောင်သင့်သည့် ကဏ္ဍများ

- နိုင်ငံအဆင့်နှင့် ဒေသတွင်းအဆင့် မူဝါဒချမှတ်သူများအား ဘာသာရေးသို့မဟုတ် အယူအဆလွတ်လပ်ခွင့်(FORB)နှင့်ကျားမတန်းတူညီရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များအခွင့်အရေးများကြား ဖြည့်စွက်ချက်နှင့် တပြိုင်နက်လုပ်ဆောင်ချက်ဆိုင်ရာဆက်နွယ်မှု များကို ရှင်းလင်းစွာသိရှိသဘောပေါက် နားလည်စေရန် လုပ်ဆောင်သင့်ပါသည်။ (FORB)⁵⁷ နှင့်ပက်သက်၍ကုလသမဂ္ဂအထူးသတင်းထောက် ဝက်ဘ်ဆိုက်တွင်သင့်တော်ကောင်းမွန် သည့် အရင်းအမြစ်များကို ထိုလင့်ခ်များတွင် ရရှိနိုင်ပါသည်။
- အွန်လိုင်းနှင့်အွန်လိုင်းပြင်ပပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့်နယ်ပယ်နှစ်ရပ်စလုံးကိုဖန်တီးရန် လူ့အုပ်စုပြီး ဘာသာရေးနှင့်ဘာသာရေးနှင့်မသက်ဆိုင်သောဘာသာရေး သို့မဟုတ် အယူအဆလွတ်လပ်ခွင့်(FORB)အကြားနိုင်ငံအဆင့်နှင့် ဒေသတွင်းအဆင့်များတွင် ကျားမတန်းတူညီမှုဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့အားပေးသူများကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ဆွေးနွေးစကားဝိုင်းများ အတွက်အားပေးမှုများ လိုအပ်ပါသည်။ အာစီယံ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လွှတ်တော်များ (APHR) နှင့် SAARC⁵⁸ ပလက်ဖောင်းများသည် တောင်အာရှနှင့် အရှေ့တောင်အာရှ ဒေသတွင်းအဆင့်များတွင်ပူးပေါင်းချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် အခွင့်အရေးများကို ဖန်တီးပံ့ပိုး ပေးနိုင်ပါသည်။
- မူဝါဒချမှတ်သူများအနေဖြင့်ဘာသာရေး၊ ဝင်ငွေရရှိမှု၊ ကျားမ၊ အသက်အရွယ်၊ လူမျိုး၊ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခြင်းအခြေအနေများ၊ ကိုယ်ခန္ဓာချို့ယွင်းမှုနှင့် ပထဝီဝင်အနေအထားများ အပေါ်အခြေခံသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအားလုံးကို အဆုံးသတ်တိုက်ဖြတ်ရန် ရည်ရွယ်သည့် တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ရေရှည်စဉ်ဆပ်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးရေးပန်းတိုင်များ၏အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုအဖြစ် FORB နှင့် ကျားမတန်းတူညီမှုမရှိခြင်းဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများအား ထည့်သွင်း စဉ်းစားရန် အားပေးသင့်ပါသည်။
- နိုင်ငံတော်အဆင့်ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဖြစ်စေသည့် ဥပဒေများ၊ တရားစီရင်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ မူဝါဒများနှင့်အလေ့အထများ၊ ၎င်းတို့၏ ကျားမဆိုင်ရာလူနည်းစု များအပေါ်သက်ရောက်မှုများခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းကို လွတ်လပ်စွာဆွေးနွေးနိုင်ရန် နိုင်ငံတော်

⁵⁷ "ဘာသာရေးသို့မဟုတ် ယုံကြည်မှုလွတ်လပ်ခွင့်ဆိုင်ရာအထူးသတင်းပေး"၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး၊ <https://www.ohchr.org/en/issues/freedomreligion/pages/freedomreligionindex.aspx>

⁵⁸ ဒေသတွင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး တောင်အာရှအဖွဲ့အစည်း

စည်းမျဉ်းဥပဒေချမှတ်သည့်အဖွဲ့များကိုလည်း ဒေသတွင်းပလက်ဖောင်းများသို့အတူချိတ်ဆက်ပါဝင်ရန် ခေါ်ဆောင်သင့်ပါသည်။အစိုးရကဏ္ဍမှတာဝန်ရှိသူများနှင့်အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့အစည်းပုဂ္ဂိုလ်များအကြားဦးတည်ချက်ထားသည့်တသမတ်တည်းသောကြိုးပမ်းအားထုတ်လုပ်ဆောင်ရွက်မှုများဖြင့်ဥပဒေပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းများကိုလုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ဒေသတွင်းနှင့်နိုင်ငံတော်အဆင့်မိတ်ဖက်ချိတ်ဆက်တည်ဆောက်ခြင်းသည် ပထမဦးဆုံးခြေလှမ်းများမှ တစ်ခုဖြစ်နိုင်ပါသည်။

- ကျယ်ပြန့်သည့် အမျိုးမျိုးသောဘာသာရေးစလေ့ထုံးတမ်းများမှနိုင်ငံတွင်းနှင့် ဒေသတွင်းဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် ကျားမအခွင့်အရေးပုဂ္ဂိုလ်ထောက်ပံ့ လုပ်ဆောင်သူများကြား ချိတ်ဆက်လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အဓိကကြပါသည်။ ထိုအဖွဲ့များသည် လက်ရှိတွင် တွဲဖက်လုပ်ကိုင်ခြင်းမရှိခြင်းသော်ငှားအကန့်အသတ်ရှိ အသုံးဝင်မှုချဉ်းကပ် နည်းလမ်းများကိုသာ ကျင့်သုံးလျက်ရှိသေးသည်ကို တွေ့ရပါသည်။
- လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့်ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု(SGBV)ကို ရပ်တန့်နိုင်ရန် နယ်ပယ်အဆင့်အားလုံးတွင် ဖြေရှင်းလုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။အကြံပြုလေ့လာချက်၊စိတ်ချယုံကြည်ရပြီးတသမတ်တည်းဖြစ်သောအချက်အလက် ကောက်ယူမှုများနှင့် ဖြန့်ဝေမှုများကိုဖော်ထုတ်လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ အချက်အလက်များ ကောက်ယူရာတွင် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဒေသသဘောတရားကိုညီညွတ်အညွှန်းကိန်းများကို ဖော်ထုတ်ရေးဆွဲရန် လိုအပ်ပါသည်။ ရံပုံငွေပံ့ပိုးမှုအရင်းအမြစ်များတသမတ်တည်းရှိခြင်း၊ အချက်အလက်ကောက်ယူမှုများအား လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးခြင်း၊ အချက်အလက်များတွင် လိုအပ်ချက်ကွာဟမှုများကို စဉ်ဆက်မပြတ် ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းတို့သည် အဓိက နည်းလမ်းများထဲမှ အချို့ဖြစ်ပါသည်။
- ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များနှင့်အရပ်ဖက်ဒေသတွင်းကျားမရေးရာထောက်ခံလှုပ်ရှား ပံ့ပိုးသူများအားကျားမတန်းတူညီမျှ၏ဘာသာခြားယှဉ်တွဲမှုအယူအဆများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အရင်းအမြစ်များဖြင့်ပံ့ပိုးပေးသင့်ပါသည်။လူငယ်များနှင့် အခြားလူထုလွှမ်းမိုးမှုရှိသူများကိုလည်းဘာသာရေး ရေးသားဖော်ပြချက်များကိုစုံလင်စွာအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်ခြင်းကို ယုံကြည်လာစေရန်ခြင်း သည်လည်း အရေးကြီးပါသည်။
- ကျားမဆိုင်ရာမူဝါဒများနှင့် အလေ့အထများကို အမျိုးသား-အမျိုးသမီးနှစ်ဘက် သတ်မှတ်ချက်ထက် ကျော်လွန်၍ အခြားလိင်သတ်မှတ်ချက်လူနည်းစုများကိုလည်းအလေးထား အသိမှတ်ပြုသင့်ပါသည်။ဘာသာရေးအဖွဲ့များပါဝင်သည့် ကျားမတန်းတူညီမျှဆိုင်ရာ စကားဝိုင်းများတွင်အမျိုးသားနှင့်အမျိုးသားငယ်များကိုအစဉ်လျစ်လျူရှုချန်လှပ်ထားလေ့ရှိပြီးဤကဲ့သို့ ပြုလုပ်ခြင်းကို ရှောင်ရှားသင့်ပါသည်။

- ဖိုဝါဒကြီးဆိုးခြင်းဆန့်ကျင်မှုဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုများတွင် အမျိုးသားများ၏ ပါဝင်ခြင်းနှင့် ကျားမတန်းတူညီမှုနှင့် အမျိုးသမီးစွမ်းအားမြှင့်တင်မှု အစီအစဉ်များတွင် ၎င်းတို့၏ ပါဝင်မှုသည် အထူးအရေးပါပြီး ထိုသို့လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ပိုမိုဆန်းသစ်တီထွင်သည့် နည်းဗျူဟာများနှင့် ချဉ်းကပ်မှုနည်းလမ်းများ လိုအပ်ပါသည်။ အပြိုင်အဆိုင်အသုံးပြု ပေပြောဆိုတင်ဆက်မှု (အမျိုးသားများ နှင့် အမျိုးသမီးများ) ကို ဆန့်ကျင်ဘက်ပုံစံဖြင့် (အမျိုးသားများ နှင့် အမျိုးသမီးများ) ဟုပေပြောတင်ဆက်ခြင်းသည် ပံ့ပိုးမှုတစ်ရပ်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။
- ကျားမရေးရာထောက်ခံလှုပ်ရှားပံ့ပိုးသူများ နှင့် အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ (CSO) သည် ဘာသာရေးအစွန်းရောက်များ၏ မကြာခဏဦးတည်တုတ်ခိုက်ခံကြရပါသည်။ ထို့ကေပြော၍ အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ (CSO) သည် ၎င်းတို့နိုင်ငံအတွင်းနှင့် ပြင်ပနိုင်ငံများတွင် လွတ်လပ်စွာ ရွှေ့ပေပြောင်းအသုံးချလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက် ငွေကြေး၊ အခွင့်အရေး နှင့် ပံ့ပိုးရေးအကူအညီများကို ပိုမိုလိုအပ်ပါသည်။

Network for Religious and Traditional Peacemakers, Finn Church Aid, World Conference of Religions for Peace, World Faiths Development Dialogue, Islamic Relief Worldwide, and Sathirakoses Nagapradipa Foundation.

ဥရောပသမဂ္ဂမှ ရံပုံငွေပံ့ပိုးထားသည့် “အရှေ့တောင်အာရှ၊ ဘာသာခြားအချင်းချင်း ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း နှင့် ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ယုံကြည်မှု လွတ်လပ်ခွင့် (SEA-AIR)” စီမံကိန်းအား ဘာသာရေးနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်း ယဉ်ကျေးမှု ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်သူများကွန်ရက်၊ ဖင်နချက်ကျောင်းအကူအညီ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ဘာသာရေးများဆိုင်ရာကမ္ဘာ့ညီလာခံ၊ ကမ္ဘာ့ဘာသာရေးသက်ဝင်ယုံကြည်မှုများ ဖွံ့ဖြိုးရေးစကားဝိုင်း၊ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းအစ္စလမ်မစ်ကယ်ဆယ်ရေး နှင့်ဆာသီရာကိုစ် နာကပရာဒီပါ ဖောင်ဒေးရှင်းတို့နှင့် တွဲဖက်အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

အချက်အလက်များ ပိုမိုရယူနိုင်ရန် the SEA-AIR စီမံကိန်းမန်နေဂျာထံ philip.gassert@kua.fi သို့ ဆက်သွယ်နိုင်ပါသည်။

Funded by the European Union

The Network for Religious and Traditional Peacemakers

Religions for Peace